

Een Westfrieze zeeman als slaaf in Barbarije

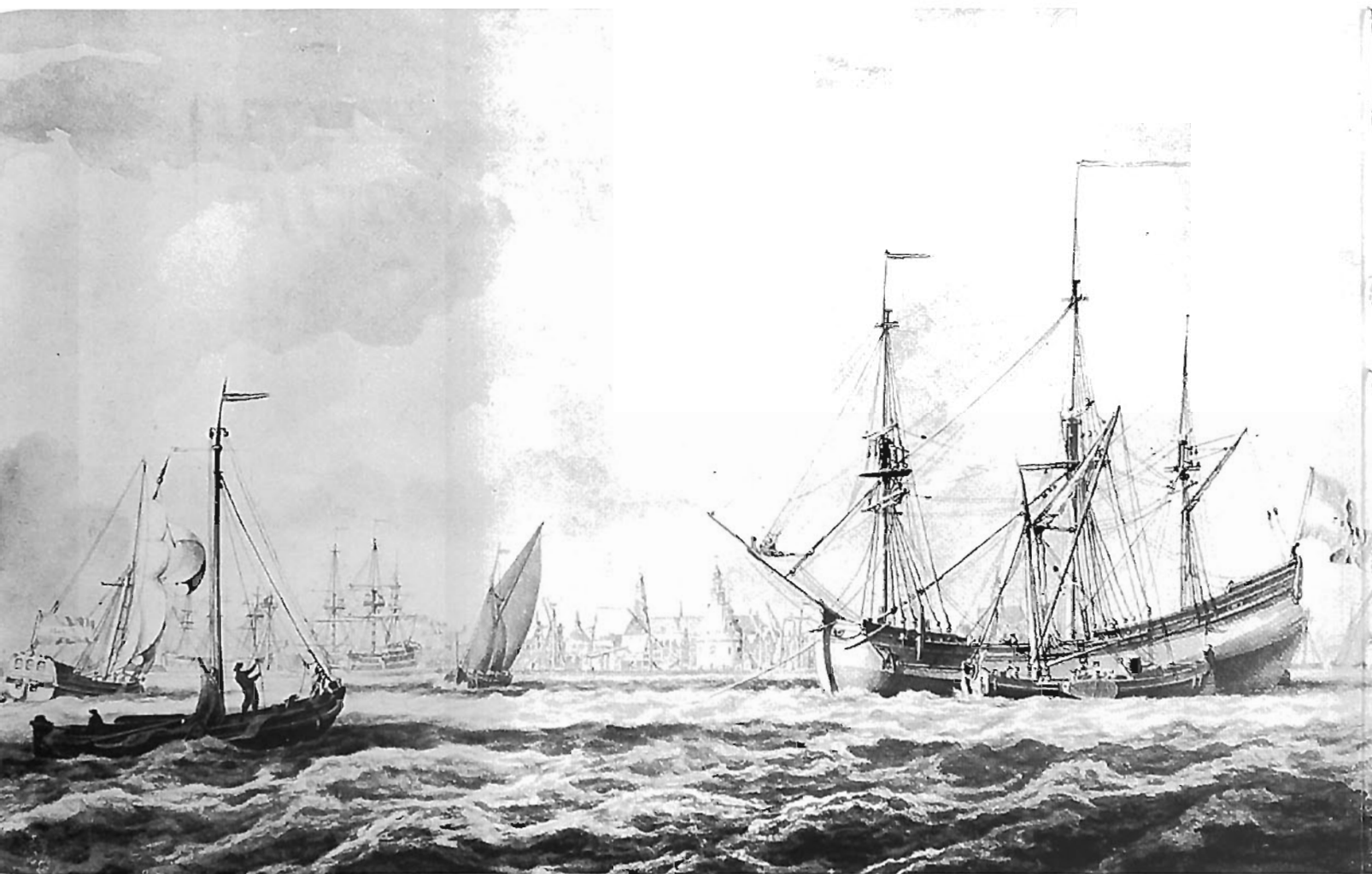

PIROLA

*Verlag van de belevenissen van
een Westfrieze zeeman in Marokko, 1715-1743,*

*Een Westfrieſe zeeman
als slaaf in Barbarije*

*Pieter Aartsz Blauw (Hoorn 1744-1808). Gezicht op
de stad Hoorn vanuit zee gezien (ca. 1780). Tekening
sepia, gewassen.
Haarlem, RANH (Rijksarchief Noord-Holland).
Provinciale Atlas.*

Een Westfrieze zeeman als slaaf in Barbarije

*Verslag van de belevenissen van
Jan Cornelisz Dekker in Marokko, 1715-1743,
met een inleiding van Piet Boon*

oktober 1987

UITGEVERIJ PIROLA
SCHOORL
ISBN 90 6455 057 3

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Dekker, Jan Cornelisz.

Een Westfrieze zeeman als slaaf in Barbarije : verslag van de belevenissen van Jan Cornelisz Dekker in Marokko, 1715-1743 / met een inl. van Piet Boon.

Schoorl : Pirola. - Ill.

Met lit. opg.

ISBN 90-6455-057-3 geb.

SISO 658.2 UDC 656.6(492:64) "17" NUGI 645

Trefw.: Marokko ; geschiedenis ; 18e eeuw / scheepvaart ; Nederland ; geschiedenis ; 18e eeuw.

© Uitgeverij Pirola, Schoorl 1987

© Inleiding: Piet Boon, Wijdenes 1987

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotocopie of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

UITGEVERIJ PIROLA
Oude Heereweg 12
1871 GS SCHOORL NH

ARCHIEFDIENST
WESTFRIESE
GEMEENTEN

Inhoud

Enkele woorden vooraf	7
Inleiding	9
De betekenis van de zeevaart voor West-Friesland	11
Het gevaar van de kapers en het lot van de slaven	14
Marokko in de eerste helft van de 18e eeuw	24
De relatie tussen de Republiek en Marokko	28
Jan Cornelisz Dekker en zijn 28-jarige slavernij	33
Het relaas van Jan Cornelisz Dekker	42
Noten bij de inleiding	50
Beschryvinge van de voornaamste en merkwaardigste voorvallen, welke Jan Dekker in zyn 28-jaarige slavernij in Barbaryen syn overkomen	55
Noten bij Beschryvinge enz.	94

Cornelis Pronk. Gezicht op de kerk van Zwaag met vissers en maaierende boeren (ca. 1730). Tekening Oostindische inkt, gewassen. Haarlem, RANH, Provinciale Atlas.

Enkele woorden vooraf

Een aantal jaren geleden besteedde ik in een artikel aandacht aan Jan Cornelisz Dekker uit het Westfries dorpje Zwaag, die als veertienjarige in Marokkaanse gevangenschap raakte en daar 28 jaar als slaaf verbleef.¹ Daarin stonden de vanuit het vaderland ondernomen pogingen om hem los te kopen centraal. Over de wederwaardigheden van Jan Dekker in Marokko kon ik toen weinig medelen. Slechts een bewaard gebleven brief aan zijn moeder verschaftte enige informatie.

Min of meer bij toeval – daarbij geholpen door de opmerkzaamheid van mijn collega Theo Steltenpool – ontdekte ik dat Jan Dekker kort na zijn vrijlating in 1743 het relaas van zijn belevenissen in druk heeft laten verschijnen.² Dit boekwerkje is zeldzaam; het enige mij bekende exemplaar in ons land bevindt zich in de Universiteitsbibliotheek van Leiden. Ook Playfair noemt het in 'A bibliography of Morocco' 'extremely rare'.³ Bijzonder is het werkje omdat hier een gewoon bemanningslid verslag doet van het slavenbestaan in Marokko.

Met name in Frankrijk werden er regelmatig dergelijke slavenverhalen uitgegeven. Deze pu-

blikaties vormden meestal een onderdeel van grootscheepse, door geestelijke ordes georganiseerde publiciteitscampagnes, die tot doel hadden geld voor het loskopen van slaven bijeen te brengen. Deze inzamelingsacties konden een vergelijking met onze hedendaagse liefdadighedsacties heel goed doorstaan.⁴

Weinig uit de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden afkomstige slaven tekenden hun ervaringen in Barbarije, zoals het Noordafrikaanse kustgebied dikwijls werd aangeduid, op. In de meeste gevallen zijn het scheepsofficieren, die een relaas geven van de lotgevallen van de gehele bemanning.⁵

Het verhaal van Jan Cornelisz Dekker is niet vergelijkbaar met dat van zijn streekgenote Maria ter Meetelen, die in 1731 in Marokkaanse gevangenschap raakte en te Meknes in het huwelijk trad met de Medemblikker Pieter Jansz Ide (alias Beuling). Zij en Jan Dekker verbleven geruime tijd samen te Meknes, kenden elkaar uiteraard en behoorden tot de groep van veertien Nederlandse slaven, die in 1743 werden vrijgekocht. Onafhankelijk van elkaar geven zij een beschrij-

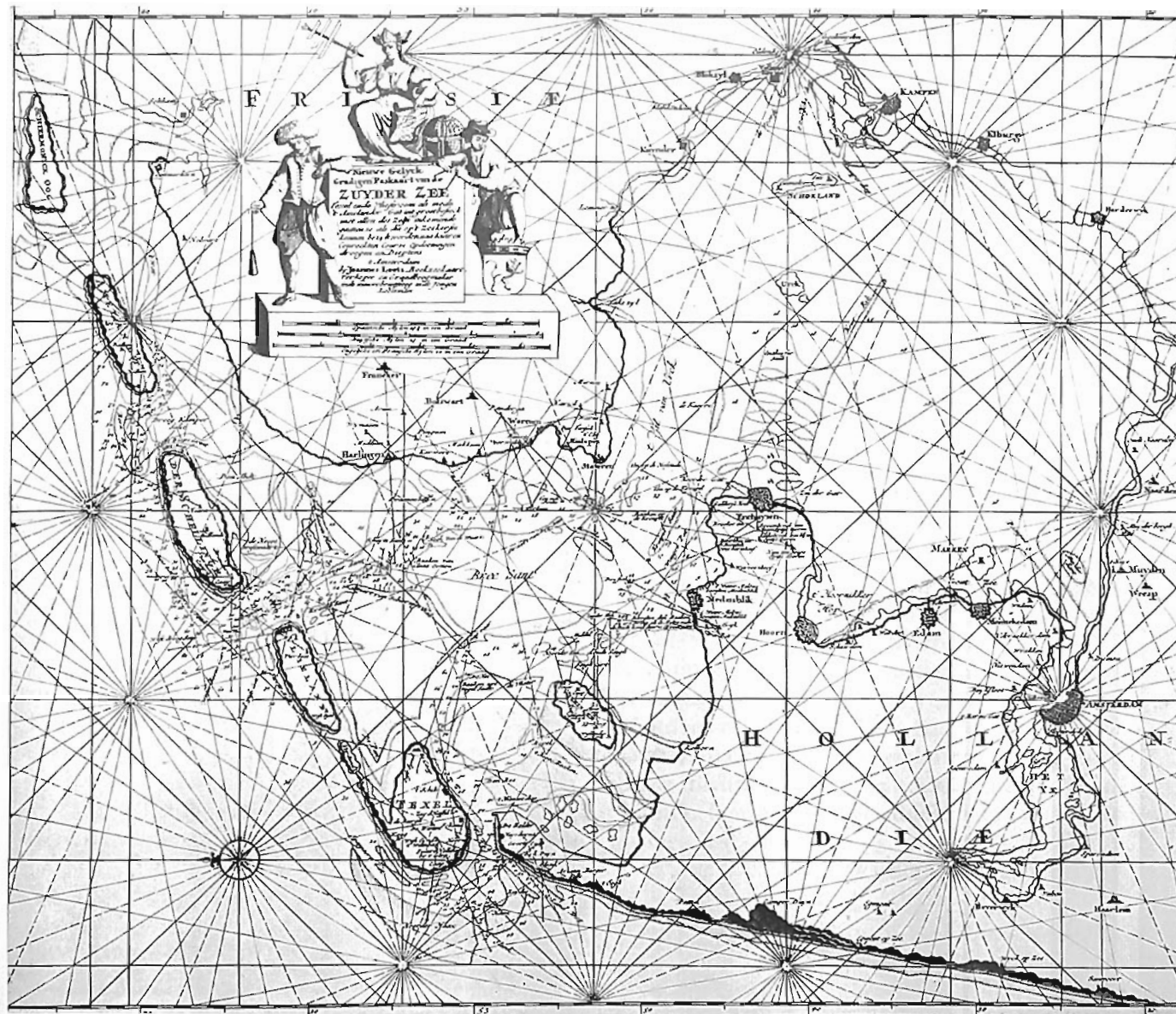
Inleiding

ving van de gebeurtenissen rond de lossing, de tocht van Meknes naar Tetouan en de terugreis naar het vaderland. Omdat zij een (met een Hollandse slaaf gehuwde) vrouw was, was haar positie in Marokko echter geheel anders. Bovendien beschikte zij – naar haar zeggen – over een aantal gaven, die haar dikwijls een bevoorrechte plaats aan het hof bezorgden.⁶

Zowel de zeldzaamheid van het werkje van Jan Cornelisz Dekker als het bijzondere karakter daarvan, waren voor mij redenen om het opnieuw uit te geven. Bij de totstandkoming van deze heruitgave was vooral dr. G.S. van Krieken te Haarlem mij behulpzaam. Hij gaf mij verschillende waardevolle suggesties en voorzag de concept-inleiding van kritisch commentaar. Voor deze hulp ben ik hem zeer dankbaar.

Wijdenes, oktober 1987

Piet Boon

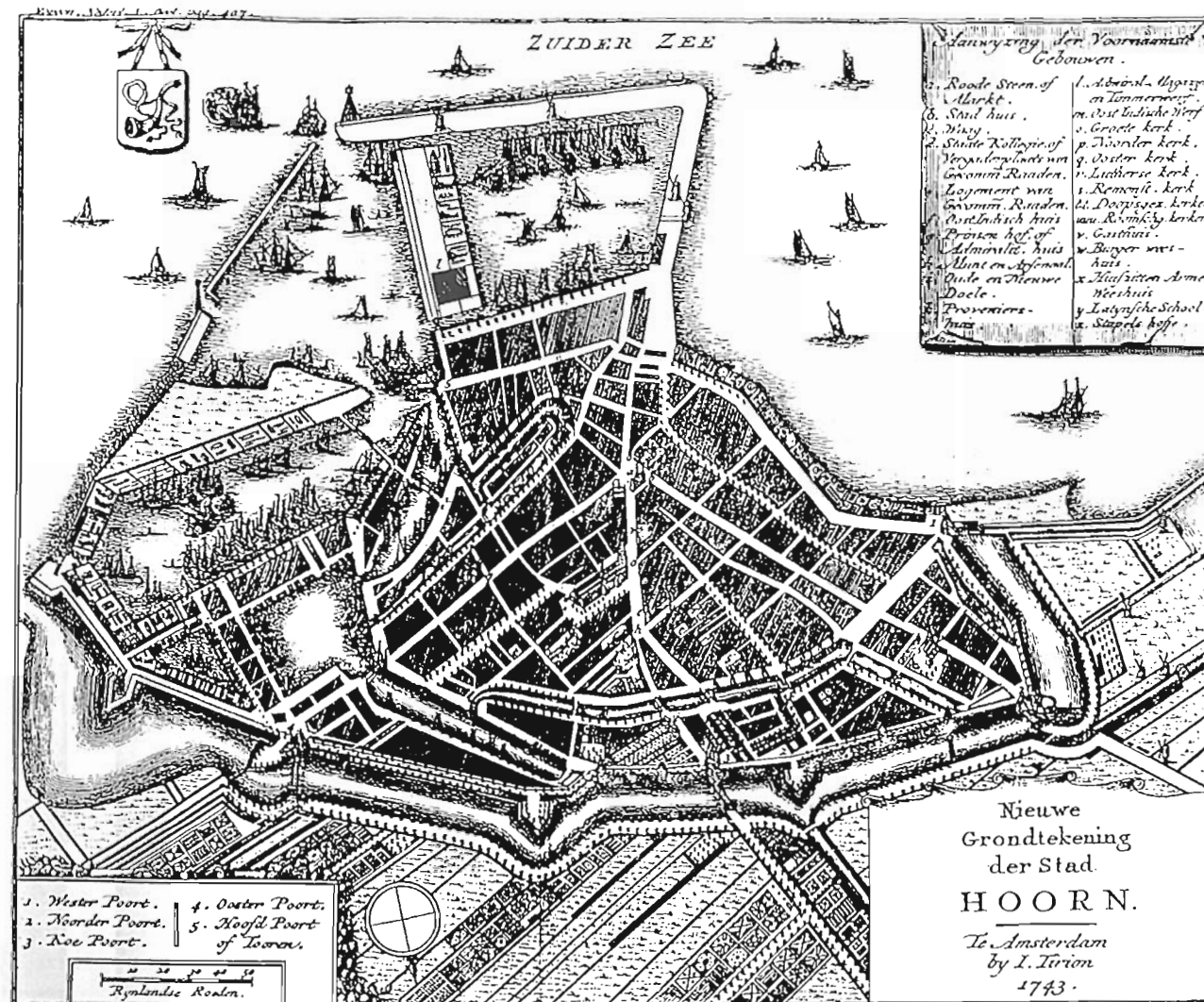
De betekenis van de zeevaart voor West-Friesland

West-Friesland speelde gedurende vele decennia op het gebied van de scheepvaart een vooraanstaande rol. De zeevaart – en ook de visserij – waren voor West-Friesland een belangrijke bron van werkgelegenheid. Nauwkeurige gegevens daarover zijn echter niet voorhanden. In het vervolg kan dan ook slechts in tamelijk algemene termen over de Westfriesche zeevaart worden gesproken. Belangrijk materiaal daarover leveren de Sonttoltabellen. Van der Woude betreft in zijn onderzoek van deze bron ook West-Friesland, maar rekent daartoe helaas ook de Waddeneilanden. Omdat het aandeel van schippers van deze eilanden in de jaren 1560-1570 te verwaarlozen was, zijn slechts de door Van der Woude voor die jaren vermelde cijfers van belang. In die periode werd de positie van schippers uit Amsterdam en het Noorderkwartier overgenomen door schippers uit West-Friesland. Het Westfriesche aandeel in de

'Nieuwe gelijkgradige paskaart van de Zuyderzee ...', uitgegeven te Amsterdam door Johannes Loots. Kopergravure, 17e eeuw. Haarlem, RANH, Provinciale Atlas.

Sontdoorvaarten was in genoemde jaren ruim 40% van het totale aantal Hollandse doorvaarten en bijna 29% van dat van de gehele Republiek.

Tot ca 1620 valt er nog een geringe stijging van het aantal Westfriesche schippers te zien, met name ook van het platteland afkomstig. West-Friesland's grootste maritieme activiteiten dient men te plaatsen in het laatste kwart van de 16e en het eerste kwart van de 17e eeuw. Daarna is er niet direkt sprake van een duidelijke terugval. Wel gingen kooplieden en reders uit de Westfriesche steden zich in toenemende mate op Amsterdam richten, wat onvermijdelijk een proces van achteruitgang tot gevolg had.⁷ Dit proces werd nog versneld, omdat door dichtslibbing de toegankelijkheid der Westfriesche havens regelmatig problemen opleverde. Er was slechts geld beschikbaar voor herstel, havenuitbreidingen vonden niet meer plaats.⁸ De geleidelijke achteruitgang leidde in de loop der 18e eeuw tot een situatie, waarbij de zeevaart voor de Westfriesche bevolking als bron van werkgelegenheid vrijwel had afgedaan. Weliswaar trok een enkeling nog naar zee, maar meer dan een marginaal gebeuren kunnen we daarin niet meer zien.

Hiervóór kwam reeds ter sprake dat de scheepvaart niet alleen voor de steden, maar ook voor het omringende platteland van groot belang was. Tijdens West-Friesland's maritieme bloeijaren waren de schippers uit vrijwel alle Westfriesse steden en dorpen afkomstig. O.a. uit de Sonttoltabellen blijkt duidelijk dat het gehele platteland deel had aan de zeevarende traditie van deze regio. Het bestaan van bootsgezellenbeurzen in vele Westfriesse dorpen wijst eveneens op het belang van de zeevaart. In het dorp Hem was in 1703 – de achteruitgang had zich toen reeds ingezet – nog een derde deel van de beroepsbevolking als zeevarende werkzaam. In hetzelfde jaar kon in het naburige Schellinkhout het Avondmaal geen doorgang vinden, omdat 'veele varende personen nog in zee buijten 's lands waren'.⁹

Het gevaar van de kapers en het lot van de slaven

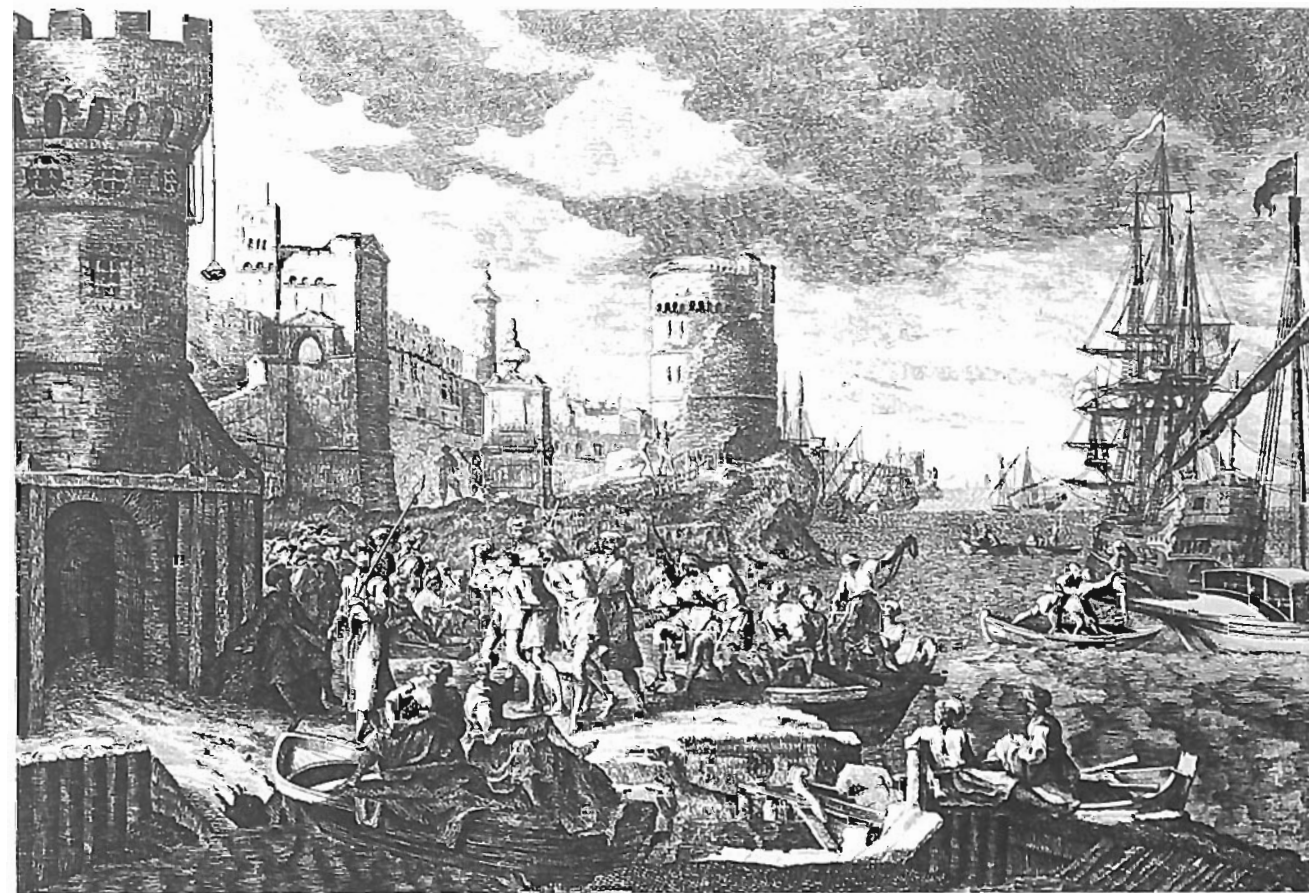
Het zeemansleven was in verschillende opzichten riskant. Ongelukken aan boord en schipbreuk kwamen nogal eens voor. Er is nog weinig bekend over de vraag of schipbreuk ook meestal voor de bemanning katastrofale gevolgen had. De vele notarieel vastgelegde getuigeverklaringen van schepelingen, die zich in zo'n situatie wisten te redden, wijzen in een andere richting.

Wanneer de Republiek in oorlog was, dreigde het gevaar van krijgsgevangenschap. Nog gevaarlijker was het om in handen van de Barbarijse kapers te vallen, want altijd was slavernij het gevolg. Hoewel de zeeroverij op de Middellandse Zee zo oud was als de zeevaart zelf, waren het vooral de Barbarijse staten waar de kaapvaart zich na de vestiging van de Turkse heerschappij ontwikkelde tot een zuiver commercieel bedrijf. Door de toenemende handelsactiviteiten met het Middellandse Zeegebied kwamen ook de Hollanders in aanraking met de Noordafrikaanse kapers. Voor laatstgenoemden betekende het buitgemaakte schip met lading direkt profijt. Daarnaast kon ook de gevangen genomen bemanning

door middel van een lossom op wat langere termijn rendement opleveren.¹⁰

Onderzoek naar een aantal kwantitatieve aspecten van het fenomeen slavernij heeft nog nauwelijks plaats gevonden. Hoe groot was het aantal uit de Republiek afkomstige slaven in de verschillende perioden? Wat was de gemiddelde duur van het slavenbestaan? Dit zijn vragen, waarop nog geen afdoend antwoord kan worden gegeven. Clissold vermeldt totale aantallen slaven, die op verschillende tijdstippen in Noord-Afrika verbleven, welke totalen variëren van enkele duizenden tot enkele tienduizenden. Hardenberg noemt een aantal van 20 à 30.000 Christenslaven, die tegelijkertijd te Algiers verbleven op het ogenblik dat de kaperij in de zeventiende eeuw haar hoogtepunt had bereikt. Er is echter meer dan één reden om aan de betrouwbaarheid van deze cijfers te twijfelen. Het feit dat deze aantallen steeds zijn gebaseerd op Europese schattingen is daar één van.¹¹

Christenslaven worden te Algiers aan land gebracht. Rechts is mogelijk een buitgemaakt koopvaardijship te zien. Gravure uit ca. 1700. Greenwich, National Maritime Museum.

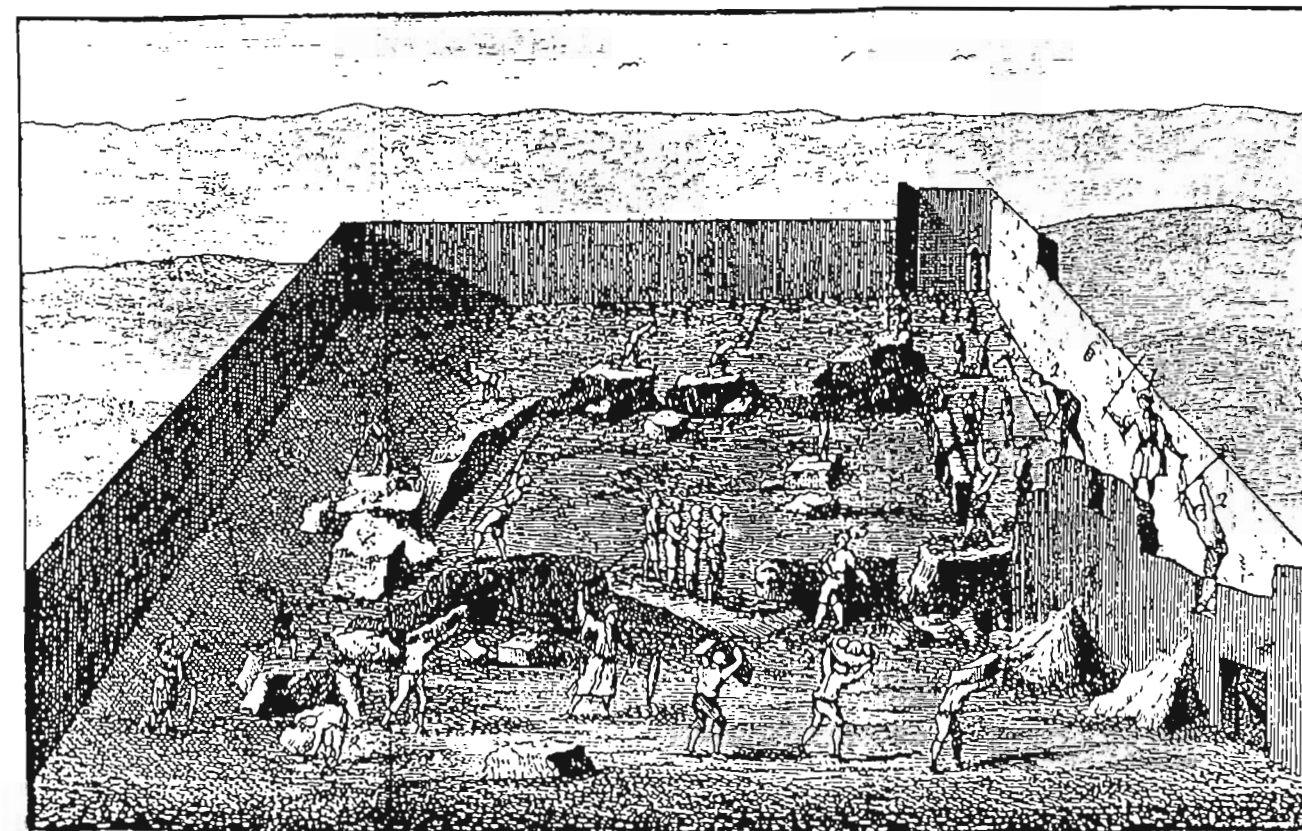

In de loop der achttiende eeuw was er sprake van een afnemende activiteit der Noordafrikaanse kapers. Aanvankelijk leidde het verbreken van de vrede tussen enerzijds de Republiek en anderzijds Marokko en Algiers in resp. 1715 en 1716 echter nog tot een stijging van het aantal kapingen en dus ook van het aantal slaven. In de jaren 1715 tot en met 1720 werden in totaal 40 schepen met 909 opvarenden genomen, aldus een verzoekschrift van geïnteresseerden in de Levantse handel aan de Staten-Generaal, waarbij aangedrongen werd op maatregelen ter beteugeling van de kaperij. Ook in dit geval dienen de aantallen echter met enige voorzichtigheid te worden bekeken. Het heeft er namelijk alle schijn van dat de heren kooplieden het aantal gevangen genomen zeelieden wat hebben 'opgevaardeerd'. In een brief, die Abraham van der Heijde, schipper op het Zeeuwse galjoot 'de Constantinopolitaanse Gallij', op 24 augustus 1716 uit Meknes aan de Staten-Generaal schreef, komen aanzienlijk lagere aantallen voor. Evert Baay had niet 32 man aan boord, maar slechts 14, Cornelis Frederiksz 7 in plaats van 20 en Dirk Duiker 11 in plaats van 20.¹²

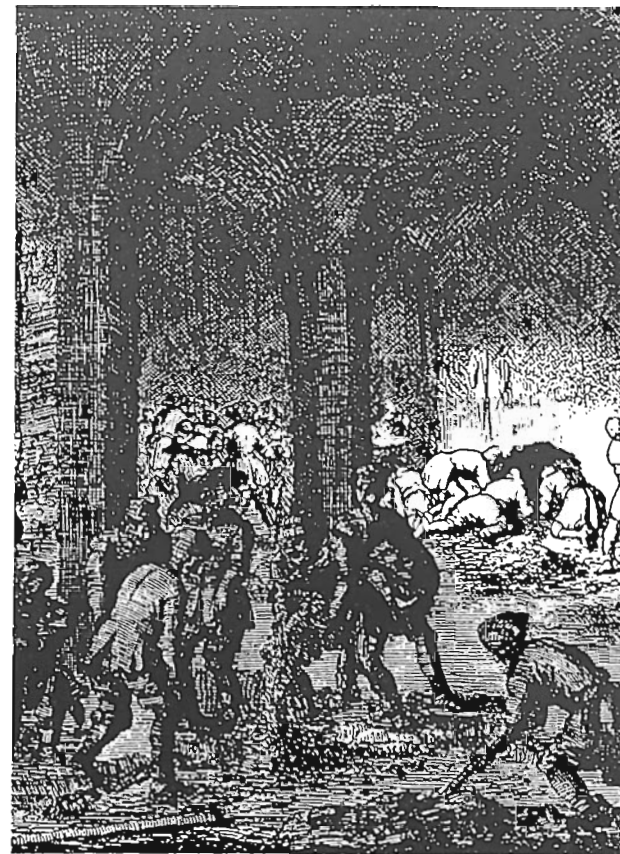
Het aantal in Noord-Afrika verblijvende slaven, afkomstig van schepen uit de Republiek, zal toen maximaal enkele honderden hebben bedragen. Minder dan honderd van hen verbleven in Marokko. Het feit dat een aanzienlijk deel van de bemanning der Nederlandse koopvaardijvloot uit buitenlanders bestond, ziet men ook weerspiegeld in het 'slavenbestand'. Van de 256 opvarenden van Nederlandse koopvaarders, die zich in 1729 nog in Algerije bevonden, waren $\pm$ 200 afkomstig van buiten de Republiek. Een eind 1733 uit Meknes verzonden brief vermeldde 65 slaven, onder wie 46 buitenlanders. Ongeveer tegelijkertijd verbleven te Algiers nog slechts 57 Nederlandse gevangenen. Wel moet worden opgemerkt dat de kansen voor buitenlanders op een lossing via particulieren tamelijk klein waren. De kontakten met hun geboorteplaats, waar het initiatief tot zo'n lossing diende te worden genomen, waren weinig intensief of ontbraken zelfs geheel.¹³

De kansen op loskoop waren voor geboren inwoners van de Republiek reëel. Zodra men in het vaderland bericht had ontvangen dat een schip

Christenslaven aan het werk bij de bouw van Boû Fe-krân, de residentie van Moulay Abdallah. Uit: Thomas Troughton, Barbarian Cruelty (Londen, 1751).

Slaven proberen uit hun gevangenis te breken. Gravure van Jan Luycken. Uit: H. Hardenberg, Tussen zeerovers en christenslaven (Leiden, 1950).

door Barbarijse kapers was genomen, brak er een tijd van activiteiten van het thuisfront aan. Op initiatief van familie, vrienden of dorps- c.q. stadsbestuur werden er collectes met lijsten of bussen georganiseerd. Particulieren, kerkelijke en burgerlijke overheden werden om bijdragen gevraagd. Incidenteel werden er loterijen georganiseerd. Voorbeelden daarvan zijn te Hoorn bekend. Van tijd tot tijd vond er ook een zogenaamde 'generale collecte' in de gehele Republiek plaats. Bijdragen van zeevarende beurzen in lossommen waren zeer ongebruikelijk. Na 1648 waren deze kassen vooral bestemd voor een uitkering in het geval van een 'verloren reis', dus bijv. bij schipbreuk. Kontakten met de eigenaren van de slaven liepen via Hoornse en Amsterdamse kooplieden en de verschillende consuls in de Noordafrikaanse landen. Vredesonderhandelingen met één der staten boden mogelijkheden voor een generale lossing. In alle gevallen gingen de pogingen tot het loskopen van christenslaven met veel loven en bieden gepaard.¹⁴

Gewoonlijk waren Nederlandse slaven na 3 à 4 jaar vrij. Een slavenbestaan van enkele tientallen

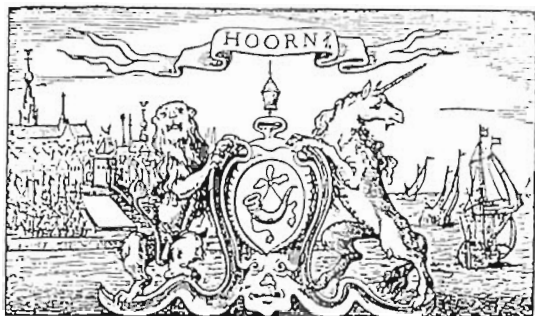
jaren behoorde tot de uitzonderingen. Van slaven van het Westfriesse platteland ken ik slechts een tweetal gevallen van een zeer langdurige slavernij. Het ene betreft Pieter Thijsz van Hem, die 30 jaar in Tunis en Algiers verbleef en bij zijn terugkeer op 58-jarige leeftijd zijn gewone beroep van zeeman niet meer kon uitoefenen. Het andere geval is Jan Cornelisz Dekker.¹⁵

Toch was loskoop van slaven uit Marokko geen eenvoudige zaak. Keizer Moulay Ismaïl, wiens persoonlijke eigendom de slaven waren, wenste bij voorkeur de lossing mede te betrekken in vredesonderhandelingen. Een generale (algemene) lossing was dan ook alleen mogelijk bij het sluiten van vrede en daarop moest heel lang – namelijk tot eind 1752 – worden gewacht. Slechts incidenteel kwam het tot vrijlating van uit de Republiek afkomstige zeelieden. Kapitein Jan Hoeft slaagde er in 1738 in 9 man naar het vaderland mee terug te brengen, enkele jaren later werden Corsje Corsjes uit Amsterdam en Marinus Smul uit Zierikzee door middel van door hun familie bijeengebracht kapitaal vrijgekocht en in 1737 wisten twee gevangenen via een ontsnapping hun vrijheid te herkrijgen. Dankzij de be-

middeling van de Bassa (gouverneur) van Tanger werd in 1743 een groep van 14 slaven gelost. Onder hen bevond zich Jan Cornelisz Dekker, die met 28 jaar het langst in Marokko had vertoefd.¹⁶

Het leven der christenslaven, met name in Marokko was zonder meer zwaar. Toch dient te worden gewaakt voor een te ongenueanceerd beeld. De immense verschrikkingen, die door geschiedschrijvers uit die tijd werden geschilderd, vonden enerzijds hun voedingsbodem in de wijze, waarop christenen de mohamedaanse samenleving beschouwden en waren anderzijds soms ook bedoeld om de van medelijden vervulde landgenoten tot gulle bijdragen in het losgeld te bewegen.¹⁷

Bij een bespreking van het lot der slaven is het voorts van belang een onderscheid te maken tussen de Marokkaanse christenslaven en hun lotgenoten in andere Noordafrikaanse landen. Moulay Ismaïl, van 1672 tot 1727 keizer van Marokko, had bij decreet in 1682 bepaald dat alle slaven zijn persoonlijk eigendom waren. Herhaaldelijk getuigde hij van zijn wil om hen zo human-

ADVERTENTIE.

De Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Stadt Hoorn/maecken by desen een ygelijck bekend/ dat achtervolgens de Resolutien van Haer Ed: Gr: Mo: de Heeren Staten van Hollandt ende West- frieslandt/ gedateert den 16. ende 24. van Augustus laest- leeden/ ge-

lijck in alle de andere Steden ende Dorpen van den gemelden Lande/ alsoo oock specialijck in de gemelde Stadt/ mitsgaders de plaetsen ende Dorpen daer onder ressorteerende/ op den seventienden deser loopende Maendt September/ alomme sal werden gedaen een Generale Collecte/ omme mette penningen daer van te procederen/ te lossen de Hollandtse Slaeven tot Algiers gevangen sittende: Het serienre recommandatie/ vermits het excessiff getal/ ende de groote miserie vande gemelde Gevangenen/ dat doch een ygelijck tot lossinge der selver gelieve te doen een liberale gifte/ ende daer omtrent sijn conscientie te quijten.

Segget voort.

TOT HOORN,

Gedruckt by Abraham Isaacsxz. vander Beeck, Boeck-drucker en Boeck-verkooper op't Noordt, in't Schrijf-boeck, Anno 1681.

Plakkaat, waarbij de inwoners van Hoorn en omgeving worden opgeroepen bij te dragen in de op 17 september 1681 te houden collecte. De tekst is eraanast in hedendaagse letters afgedrukt.
AWG, Verzameling plakkaaten, no. VII, 29.

ADVERTENTIE

De Heeren Burgermeesteren ende Regeerders der Stadt Hoornmaecken by desen een ygelijck bekend dat achtervolgens de Resolutien van haer Ed. Gr. Mo. de Heeren Staten van Hollandt ende West-Frieslandt gedateert den 16 ende 24 van Augustus laestleeden gelijk in alle de andere Steden ende Dorpen van den gemelde Lande alsoo oock specialijck in de gemelde Stadt mitsgaders de plaetsen ende dorpen daeronder ressorteerende op den seventienden deser loopende Maendt September alomme sal werden gedaen een Generale Collecte omme mette penningen daarvan te procederen te lossen de Hollandtse slaeven tot Algiers gevangen sittende. Met serieuze recommandatie vermits het excessiff getal ende de groote miserie vande gemelde Gevangenen dat doch een ygelijck tot lossinge derselver gelieve te doen een liberale gifte ende daeromtrent sijn conscientie te quijten.

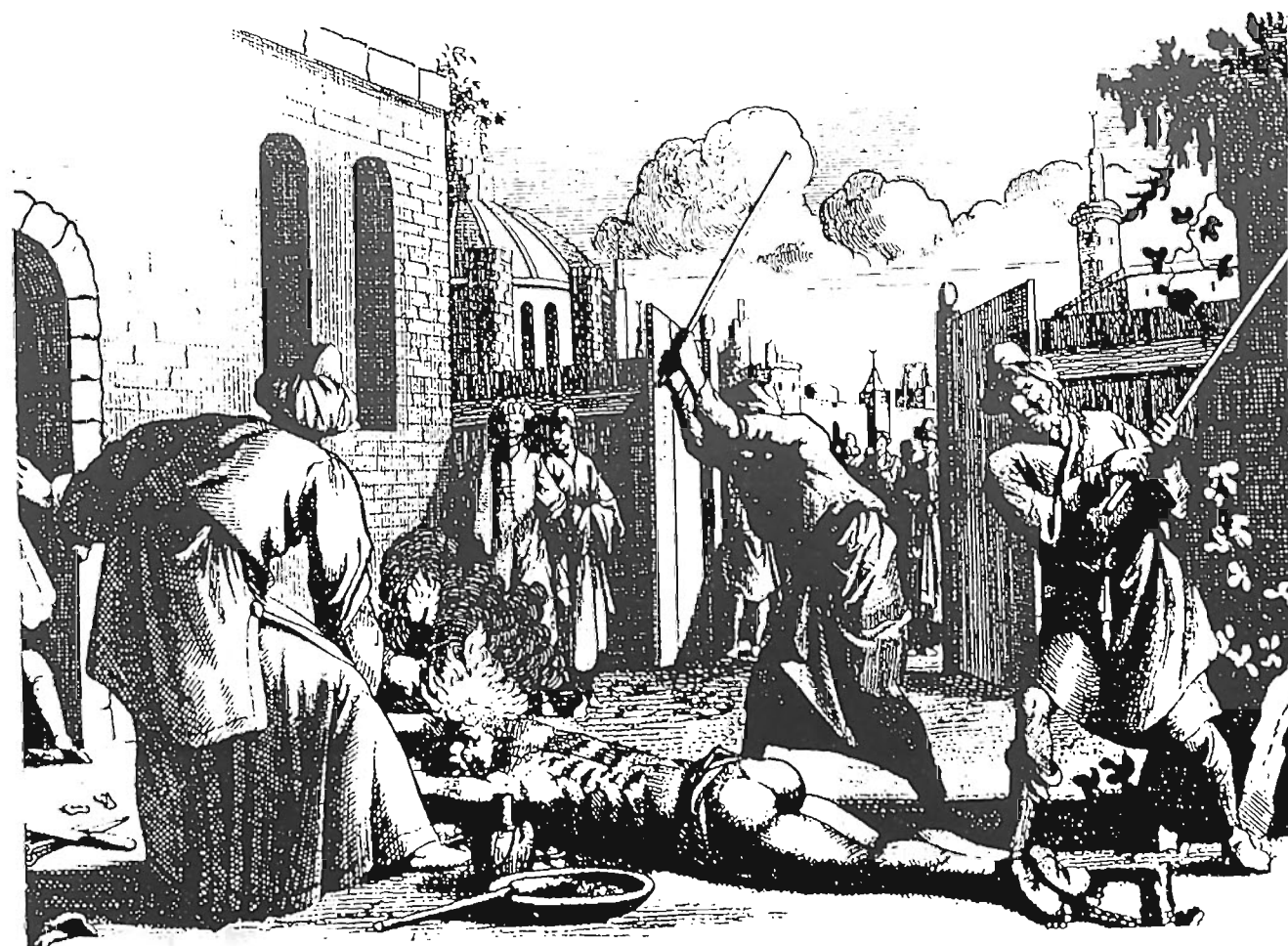
Segget voort.

mogelijk te behandelen. De uitzonderlijke wreedheid, die Moulay Ismaïl in diverse slavenverhalen wordt toegedicht, blijkt niet in overeenstemming te zijn met de realiteit. Tegenover de tienduizenden gevangenen, die hij eigenhandig om het leven zou hebben gebracht, staat het exacte aantal van 127, dat door Franciscaner monniken werd geregistreerd. Dat waren er nog 127 teveel, maar het laat wel zien dat men de visie op de wereld der muzelmannen als een duivelse wereld ondersteunde met behulp van sterk overdreven verhalen. In dit verband is het zinvol het lot der christenslaven te vergelijken met dat van gevangen genomen moslems, die meestal de galeien van de rond de Middellandse Zee gelegen christenlanden bemanden. Het was hen verboden om hun godsdienst uit te oefenen, afgezanten van hun land van herkomst mochten geen contact met hen opnemen en kans op loskoop was er vrijwel niet, tenzij zij ziek of afgeleefd waren. De meesten van hen stierven dan ook voortijdig.¹⁸

De christenslaven in Marokko werden vaak tewerkgesteld bij de bouw van koninklijke verblijven of in wapensmederijen en kruitfabrieken.

Als voedsel ontvingen zij een brood per dag. Om andere voor het leven noodzakelijke zaken te kunnen aanschaffen, verrichtten sommigen ook in de rusttijden karweitjes. Bij goed gedrag kon men toestemming krijgen om bij de gevangenis – de gewone verblijfplaats der slaven – een herberg te openen of een handwerk uit te oefenen. Betrouwbare slaven, die de Arabische taal machtig waren, werkten soms in de magazijnen van de keizer of kregen ander vertrouwelijk werk. De uitoefening van het eigen geloof werd dikwijls weinig in de weg gelegd. De ziekenverzorging vond te Meknes vooral plaats door religieuze ordes. Er was een ziekenhuis bij het Spaanse klooster en mogelijk ook bij het Franse. De overledenen tenslotte werden op speciale begraafplaatsen begraven.¹⁹

Bestrafing van een weggelopen slaaf. Er moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de 'barbaarse wredeheden' aanzienlijk overdreven zijn voorgesteld (1707). Gravure. Uit: H. Hardenberg, Tussen zecrovers en christenslaven (Leiden, 1950).

Marokko in de eerste helft van de 18e eeuw

Na de dood van Moulay Rachid in 1672, werd zijn broer Moulay Ismaïl – tot dan gouverneur te Meknes – tot sultan uitgeroepen. Eén van zijn eerste daden was de verheffing van Meknes tot hoofdstad van Marokko. Na een jarenlange strijd tegen diverse prinsen en stammen slaagde hij erin het land aan zich te onderwerpen.

De laatste decennia van zijn regeringsperiode, die tot 1727 duurde, kende Marokko een betrekkelijke rust. Van veel belang voor het prestige van Moulay Ismaïl was ook de herovering van Mamora (1681) en Larache (1689) op de Spanjaarden en de terugtrekking van de Engelsen uit Tanger (1684). Nadat de keizer erin was geslaagd de vrede in het land te herstellen, kon hij meer aandacht besteden aan het oprichten of vergroten van gebouwen voor godsdienstige doeleinden en paleizen. Veel christenslaven werden bij dergelijke projecten tewerkgesteld, waarbij veelvuldig van hun technische kennis kon worden geprofiteerd.

Maar voor de allerzwaarste en veeleisende arbeid in de werkplaatsen, waar het materiaal voor de bouwwerken werd vervaardigd, bleven de

christenslaven gespaard. Hier werkten vooral de jonge 'abids', d.w.z. de zwarte slaven, die waren voorbestemd om te worden opgenomen in het zwarte beroepsleger, dat Moulay Ismaïl had gevormd om de rust in het keizerrijk te herstellen.²⁰

De aanwezigheid van een vreemd leger hield een potentieel gevaar in. Zolang de wereldlijk en geestelijk leider Moulay Ismaïl de rust in het land garandeerde, kon dit gevaar zich nog niet manifesteren. De dood van de keizer in 1727 luidde een periode van toenemende macht van de 'abids' in. Op de sultanstroon volgden de diverse zoons van Moulay Ismaïl elkaar snel op, het zwarte leger had telkens een belangrijk aandeel in het afzetten van de ene en het op de troon helpen van de volgende pretendent. Voor het land betekende dit echter chaos en anarchie. De discipline in het leger verdween, het land werd onveilig gemaakt door struikrovers of opstandelingen.

Een periode van grote droogte in 1737/38 leidde bovendien tot hongersnood, waarop diverse epidemieën volgden. In de jaren 1742-1743 kan dan ook van een totale ravage in Marokko

worden gesproken. De periode van anarchie duurde meer dan een kwart eeuw. Eerst in 1757 – toen Sidi Mohammed, Moulay Ismaïl's kleinzoon, officieel tot keizer werd benoemd – kon met het herstelwerk worden begonnen.²¹

In economisch opzicht had Marokko in het verkeer met Europa steeds te kampen met een negatieve handelsbalans. Het land kocht veel meer dan er werd verkocht. Er was met name behoefte aan katoenen en linnen stoffen en verschillende soorten gereedschappen, maar vooral aan scheepsbenodigdheden, wapens, buskruit en zwavel. Marokko voerde huiden, honing, amandelen, struisvogelveren en – hoewel steeds minder – goud uit. O.a. de voor slaven verkregen losgelden dienden om het tekort op de handelsbalans weg te werken. Daarnaast vormden presenten voor de keizer, meestal in de vorm van wapens en munitie, vrijwel steeds een voorwaarde om te komen tot vredesonderhandelingen en vrede.²²

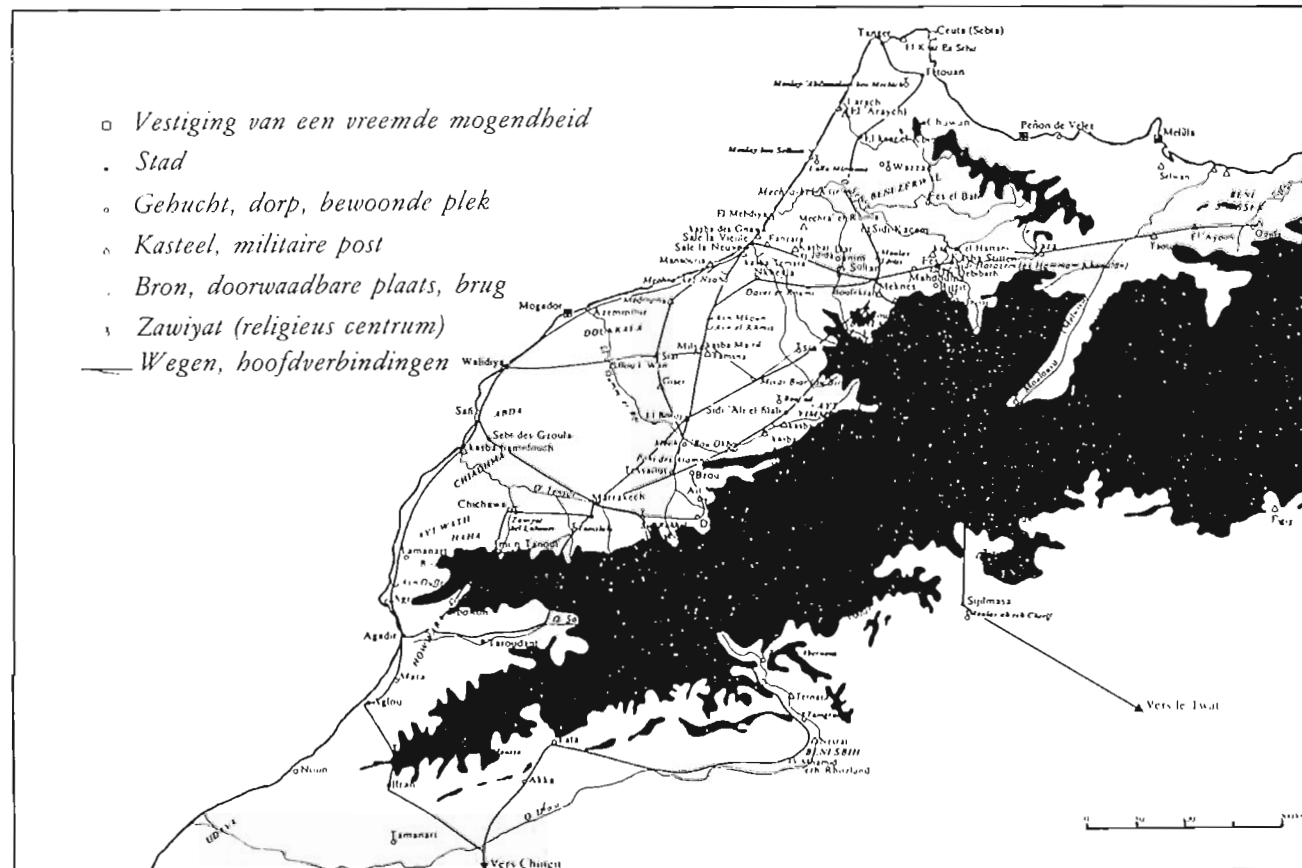
Uit het bovenstaande blijkt dat de kaperij zeker van enig economisch belang was. Met opzet wordt van kaperij gesproken, want er was beslist

geen sprake van zeeroof. De vanuit Marokkaanse havens opererende kapiteins hadden toestemming van de eigen regering en lieten over het algemeen schepen ongemoeid, als men met het land van herkomst in vrede leefde.

De betekenis van de kaapvaart voor Marokko moet echter niet worden overdreven. In tegenstelling tot de situatie in Algiers kan slechts worden gesproken van een marginale activiteit. Niet zelden wordt het aantal Marokkaanse kaperschepen sterk overschat. In werkelijkheid lag dit aantal in de eerste helft van de 18e eeuw tussen de 6 en 12 vaartuigen. De belangrijkste havens waren Tetouan aan de Middellandse Zee en Salé aan de Atlantische Oceaan. Omdat laatstgenoemde haven moeilijk toegankelijk was, waren de van hier uitvarende schepen meestal klein.²³

De belangrijkste handelspartners van Marokko – althans in tijden van vrede – waren Engeland en de Republiek. Het waren dan ook vooral deze landen, die het keizerrijk van de zo gewenste wapens voorzagen. In vredetijd geschiedde dat vaak in ruil voor grondstoffen, waarvan de keizer het handelsmonopolie bezat. Indien wapenleveranties officieel onmogelijk waren, om-

Het Marokko van Moulay Ismaïl. Ontleend aan: Magali Morsy, *La relation de Thomas Pellow* (Parijs, 1983).

dat de leverancier in staat van oorlog met Marokko verkeerde, zorgden – zoals reeds gezegd – de met vredesonderhandelingen gepaard gaande presenten er voor dat voor een deel toch in de Marokkaanse behoefte kon worden voorzien.²⁴

De relatie met de rond de Middellandse Zee gelegen rooms-katholieke landen was om redenen van verschillende aard slechter dan die met de protestantse landen. Enerzijds was het deze landen door de bul 'In Caena Dominis' officieel verboden met ongelovigen in het algemeen handel te drijven, hoewel het de vraag is in hoeverre dit verbod ook in de praktijk werd nageleefd. De verhouding met Spanje lag bovendien zeer moeilijk, omdat het een deel van het Marokkaanse grondgebied bezet hield. De relatie met andere mediterrane staten werd ernstig verstoord door het feit dat talloze muzelmannen als slaaf op de galeien te werk waren gesteld.²⁵

Moulay Abdallah, koning van Marokko (1745). Gravure. Uit: H. Hardenberg, *Tussen zeerovers en christenslaven* (Leiden, 1950).

De relatie tussen de Republiek en Marokko

In de Nederlands-Marokkaanse verhoudingen waren dezelfde tweeslachtige trekken te constateren, die in het algemeen voor de relatie Europa-Noord-Afrika golden. Het was voor Marokko aantrekkelijk om via onderhandelingen tot vrede te geraken in verband met de presenten, loskoopsommen en wapenleveranties, die dat met zich meebracht. Anderzijds maakte een verdrag het voor Marokkaanse schepen onmogelijk jacht te maken op schepen van de Republiek. De Republiek op haar beurt had profijt van vrede, met name omdat handel en scheepvaart dan ongehinderd voortgang konden vinden. Bovendien was vrede goedkoper dan het zenden van eskaders. Dit voordeel werd echter zorgvuldig en daardoor soms ook uitermate breedvoerig afgewogen tegen de prijs, die Marokko ervoor vroeg.²⁶

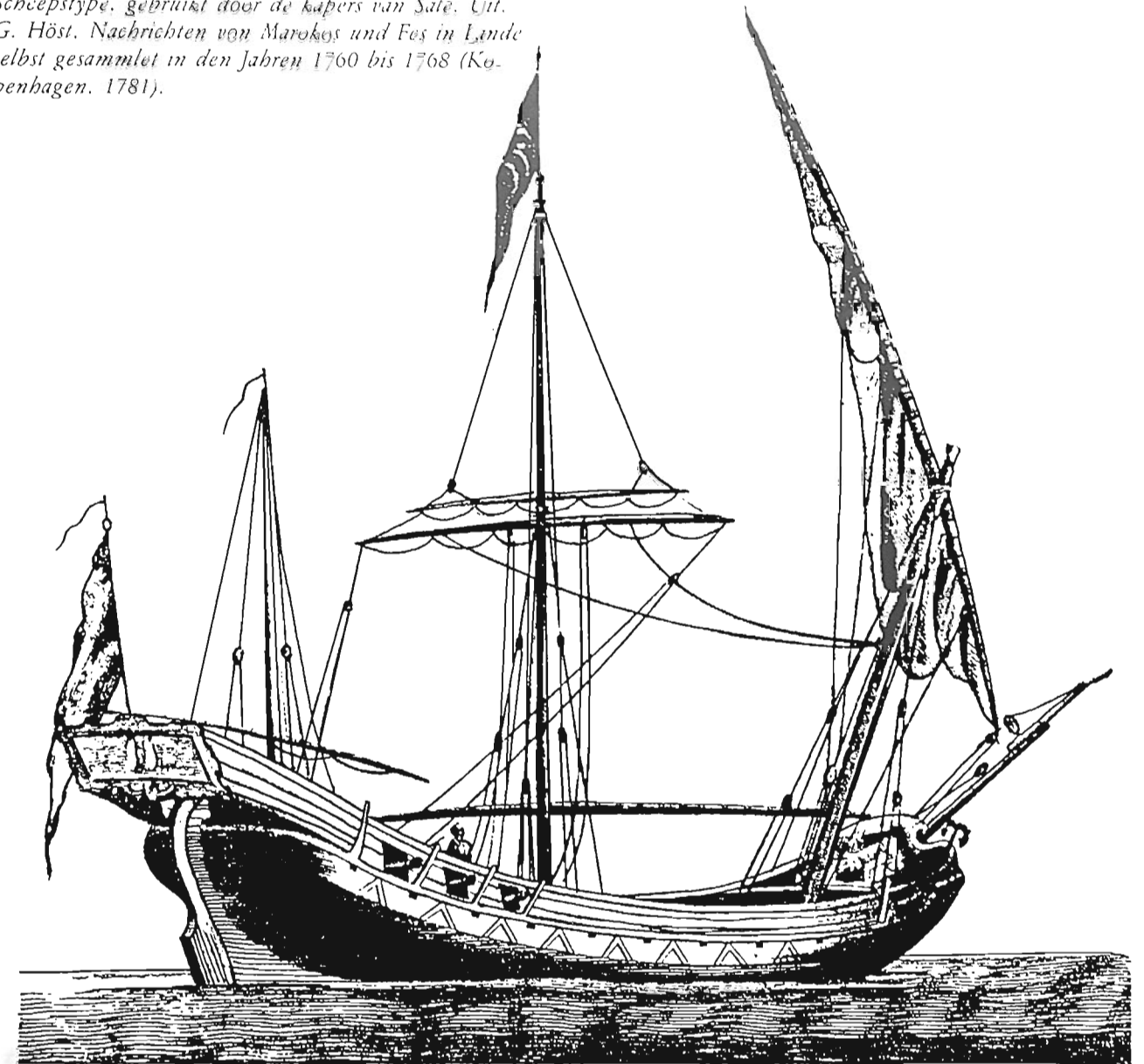
Overigens waren de Staten-Generaal uitstekend op de hoogte van de situatie in Marokko. In 1731 zouden drie oorlogsschepen kunnen volstaan om de Marokkaanse kaapvaart te beteugelen. De Marokkaanse onderdanen beschikten toch slechts over een klein aantal lichte schepen,

vooral barken en andere van riemen voorziene vaartuigen.

In augustus 1684 werd een vredesverdrag bekrachtigd, dat in mei 1683 met Moulay Ismaïl was gesloten. Nederlandse schepen zouden niet worden gevisiteerd, het bootsvolk van gestrande schepen mocht niet tot slaaf worden gemaakt en Marokkaanse schepen mochten zich op zoek naar buit niet in de buurt van de Hollandse of Zeeuwse kust ophouden. In 1692 werd dit verdrag hernieuwd, waarbij werd overeengekomen dat de vóór 1684 genomen slaven voor f 670.- per persoon (of f 420.- en een moorse slaaf) zouden worden losgekocht. Slaven, die na het sluiten der vrede in gevangenschap waren geraakt, zouden zonder losgeld worden vrijgelaten.

Gedurende ongeveer een kwart eeuw bleef de vrede met Marokko redelijk gehandhaafd. Van Noordafrikaanse zijde viel echter een toenemende ontevredenheid te constateren omdat de bij verdrag overeengekomen loskoop der slaven achterwege bleef. Vooral de slechte toestand der geldmiddelen van de Republiek was daarvan de oorzaak. Dit had echter in het eerste decennium

Scheepstype, gebruikt door de kapers van Salé. Uit: G. Höst. Nachrichten von Marokos und Fes in Lande selbst gesammelt in den Jahren 1760 bis 1768 (Kopenhagen. 1781).

van de 18e eeuw niet tot vijandelijkheden van Marokkaanse zijde geleid. Dat werd anders toen Zeeuwse kapers in 1711 het Saletijnse kaperschip 't Witte Paard' van kapitein Abdela Benaische namen en naar Lissabon opbrachten. Dankzij diplomatiek overleg kon de bemanning naar Salé terugkeren, de onderhandelingen over schade-loosstelling duurden lang en het resultaat werd door Marokko als onbevredigend ervaren. Dit verklaart het feit dat enkele schepen van de Republiek werden genomen. Anderzijds waren er van Marokkaanse zijde ook pogingen om de vrede te handhaven. Nog in 1712 had Matthijs Francken, consul te Salé, het vredetractaat vernieuwd en de negen Hollanders, die zich aan boord van een te Tetouan opgebracht Spaans scheepje bevonden, werden door de Keizer van Marokko vrijgelaten, omdat hij met de Republiek in vrede verkeerde.²⁷

De vijandelijkheden, ook van de zijde der Republiek, namen echter meer toe dan af. Binnen de Staten-Generaal namen de Hollandse en Zeeuwse afgevaardigden een verschillend standpunt in, wat de bepaling en uitvoering van een duidelijk

beleid in de weg stond. Zeeuwse kapers rustten zich uit voor de strijd en anderzijds was er medio 1715 een vijftal schepen van de Republiek door Marokkaanse kapers genomen. Consul Francken slaagde er niet in toegang tot de Keizer te verkrijgen, maar werd integendeel het land uitgewezen. Aan het eind van het jaar besloten de Staten-Generaal aan iedereen, die dat wenste, toestemming te verlenen om ter kaap op Marokkaanse schepen uit te varen. Ook feitelijk was daarmee de vrede verbroken. Een jaar later was de Republiek ook met Algiers in oorlog. In vijf jaar tijds maakten de Noordafrikanen 40 schepen buit.²⁸ De Marokkaanse kapers werden vanuit de Republiek incidenteel bestreden, vooral door convooiers van de Amsterdamse Admiraliteit of door tegen de Algerijnen jagende eskaders. In 1726 werd er reeds een vredetractaat met Algiers gesloten. De geschillen werden in 1731 definitief door Cornelis Schrijver geregeld.

Daarna was er vanuit de gewesten nauwelijks belangstelling meer voor de bestrijding van het Marokkaanse gevaar en werd dit geheel aan de Admiraliteit van Amsterdam overgelaten, die daarbij een enkele maal werd gesteund door een

oorlogsschip van de Maze. Mede door geldgebrek werd de strijd in 1744 geheel gestaakt. Overigens bleven de verliezen voor de koopvaardij beperkt, vooral omdat de Marokkaanse schepen verschillende jaren niet uitvoeren.²⁹

Ondertussen waren er wel pogingen in het werk gesteld om tot een nieuw vredesverdrag te komen. Daartoe reisde de Marokkaanse admiraal Perez naar de Republiek, waar hij eind 1730 een vredesverdrag met de Staten-Generaal sloot. Het verdrag werd echter niet door de Marokkaanse keizer geratificeerd. Een nieuwe poging ondernam kapitein Hendrik Lijnslager in de jaren 1735 en 1736. De onzekere politieke situatie in Marokko met zijn voortdurende machtswisselingen deden deze expeditie mislukken. Ook het optreden van kapitein Lambrechts, die in de baai van Salé een moorse bark met een aantal opvarenden had genomen, had de zaak geen goed gedaan.³⁰

In de nu volgende jaren waren er vooral contacten over de loskoop van christenslaven. Dankzij de bemiddeling van de Bassa van Tetouan leidden de onderhandelingen in 1743 tot de bevrij-

De bemanning van 's lands oorlogsschip 'Huis in 't Bosch' komt op 23 november 1752 na haar lossing te Amsterdam aan. Tegelijkertijd arriveerden ook enkele opvarenden van het Hoornse schip 'de Bonte Hond', dat in 1738 was gekaapt. Nederlandsche Jaerboeken, 1753.

De uit Slaverny verlostte Manſchap van 'zeelve, komt aan op 's Lands Scheeps-Timmerwerf te Amſterdam.

F. Horreus del.

ding van 14 gevangenen, onder wie Jan Cornelisz Dekker. Bij deze onderhandelingen speelde François Butler, de consul van de Republiek in Gibraltar, een belangrijke rol. Via hem liepen ook de besprekingen om de nog resterende slaven los te kopen. Vanuit Marokko bereikten de Staten-Generaal diverse verzoeken daartoe, meestal van de hand van de uit Wijdenes afkomstige Jacob Pietersz Molenaar, die in 1739 met het Hoornse schip 'De Bonte Hond' was genomen. Zijn schipper en stuurman waren tegelijk met Jan Cornelisz Dekker gelost, maar Jacob Molenaar was met drie andere opvarenden naar Fes gevoerd en had vermoedelijk daardoor de lossing gemist.³¹

Het kwam consul François Butler, die tezamen met zijn broer Louis de zaken der Republiek behartigde, echter voor dat lossing het eenvoudigst was te verwezenlijken in combinatie met een vredesverdrag. In 1747 werd hij dan ook door de Staten-Generaal in die zin gemachtigd, maar het zou nog vijf jaar duren eer de uiteindelijke vrede op basis van het in 1730 met admiraal Perez overeengekomen tractaat kon worden gesloten. Bij de 41 opvarenden van koopvaardischepen,

die vrij kwamen, waren Jacob Pietersz Molenaar en twee van zijn collega's, de derde was inmiddels overleden. Voorts werden ook 150 opvarenden van 's lands oorlogsschip 'Huis in 't Bosch' gelost, dat eind 1751 op de Barbarijse kust was gestrand.³²

Jan Cornelisz Dekker werd op 23 oktober 1701 in de hervormde kerk van Hem gedoopt als zoon van Cornelis Jansz (Dekker) en Neeltje Jans. Toen Jan één jaar oud was vertrok het gezin naar Zwaag. De doopregisters van dit dorp vertonen juist rond 1700 verschillende hiaten. Slechts zijn zuster Geertje treffen we daarin aan; zij werd op 27 februari 1707 te Zwaag gedoopt en deed in 1729 belijdenis des geloofs. Een in 1700 te Hem gedoopt kind met dezelfde naam is blijkbaar jong gestorven. Een andere zuster is ongetwijfeld Marijtje Cornelis Dekker, die op 19 januari 1721 als lidmate tot de hervormde gemeente van Zwaag toetrad.³⁴ Zoals Jan Dekker zelf schrijft had hij in totaal vier zusters. Uit andere bron weten wij voorts nog van het bestaan van een broer Pieter, die in 1718 verongelukte.³⁵ Aangezien vader Cornelis vroeg moet zijn overleden, behoeft het geen verwondering te wekken dat het gezin van Neeltje Jans – zij wordt ook wel Neeltje Klokluider genoemd – door de diakonie moest worden onderhouden.

De eerste – en als wij afzien van zijn terugreis uit Marokko naar de Republiek – ook zijn

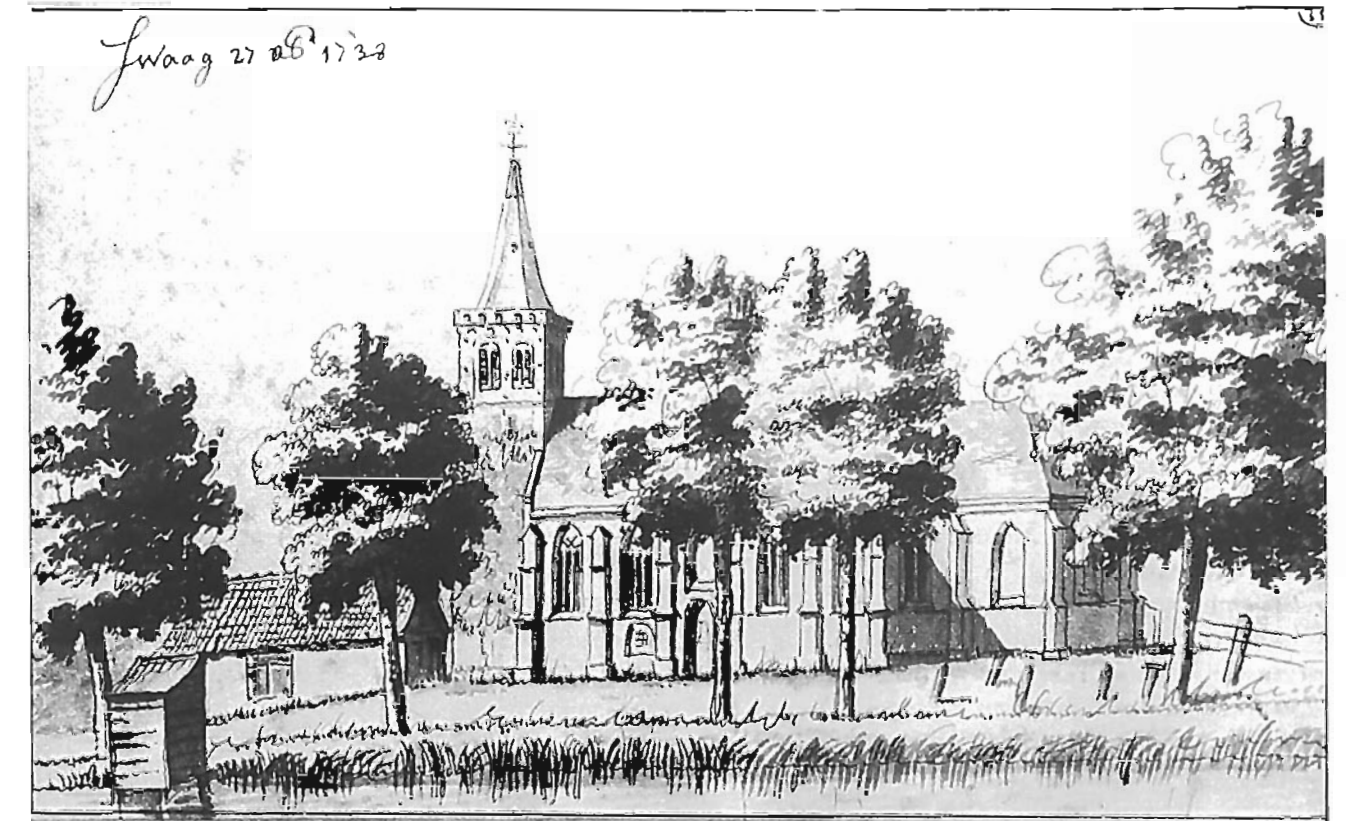
laatste zeereis maakte Jan Cornelisz Dekker op het fluitschip 'de Kroonvogel'. Het schip werd in 1695 vermoedelijk te Hoorn gebouwd en voer steeds voor een Hoornse rederij. Het was 130 voet lang, 26 voet breed en 12 voet diep en had volgens het Hoornse havengeldregister een laadvermogen van 150 last (300 ton). Voor die tijd was het een tamelijk groot schip. Niet zo verwonderlijk dus dat het schip niet zozeer op de Oostzeevaart werd ingezet, maar meer werd gebruikt voor de vaart op Portugal, Spanje, de Middellandse Zee en incidenteel ook Archangel. Mogelijk ontleende het schip zijn naam aan de eerste schipper, Jan Kroon van Hoorn. Later voerde Cornelis Pietersz Spieringvanger uit Venhuizen het bevel en in ieder geval vanaf 1711 Roemer Pietersz Vlak uit de Bangert, een tot Zwaag behorende buurtschap. Jan Cornelisz Dekker maakte zijn eerste reis dus met een plaatsgenoot.³⁶

Op 3 augustus 1715 vertrok het schip met 17 man aan boord uit Texel met bestemming Genua en Tunis. Precies een maand later werd het 30 mijl ten zuidzuidoosten van Kaap St. Vincent

De doopschrijving te Hem dd. 23 oktober 1701 van Jan Cornelisz Dekker. Jan Dekker noemt een enkele maal Zwaag als zijn geboorteplaats. Begrijpelijk, omdat hij daarheen als baby eind 1702 verhuisde en slechts korte tijd in Hem had gewoond.
AWG, DTB Venhuizen 5.

Anno 1701	Kind	Vader	Moeder
Den 23 Octob.	Jan -----	Cornelis Gants	Neeltjen Gans
	ten doop gehouden van de vader selfs		
Den 6 Novemb.	Lijssbeth ----	Pieter Gerbrants	Wabjen Claas
	ten doop gehouden van Tet Meijnderts, des Moeders moeder dochter bij de vader beantwoort.		
Vite -----	Jacop -----	Jacop Jacopss	Geeljen Diriks
	wonende in den Huis in de Banne van Hoogkarsbe bij de vader op de voorgestelde vraag beantwoort.		
Anno 1702			

A. de Haan. Kerk te Zwaag (1738). Tekening Oostindische inkt, gewassen.
Haarlem, RANH, Provinciale Atlas.

door een Marokkaanse kaper genomen. Hoewel Jan Dekker deze gebeurtenis uitvoerig beschrijft, maakt hij geen melding van doden. Toch bleken nauwelijks een jaar later reeds vier bemanningsleden te zijn overleden.

Tijdens de eerste jaren van Dekker's gevangenschap leek men zich in zijn woonplaats Zwaag nog niet druk te maken over zijn lot. Eerst vanaf 1724 kwam dit probleem regelmatig in de vroedschapsvergaderingen ter sprake. Ook de plaatselijke predikant ds. M. Betten trok zich zijn lot aan. Met name via Amsterdamse kooplieden werd contact met Marokko gezocht. De onderhandelingen over de lossom leden telkens weer schipbreuk, waarbij soms interne onlusten in Marokko een rol speelden. Wel wist men een enkele keer Jan Dekker een klein bedrag voor zijn onderhoud te bezorgen.

Via een intekenlijst werd uit plaatsen in vrijwel geheel Noord-Holland meer dan f 2.500.- toegezegd, maar ook dit mocht niet baten. Na 1730 leek de vroedschap van Zwaag het geloof in een goede afloop te hebben verloren. Toen de zaak eind 1737 opnieuw ter sprake kwam, was dat alleen omdat de Staten-Generaal het plan

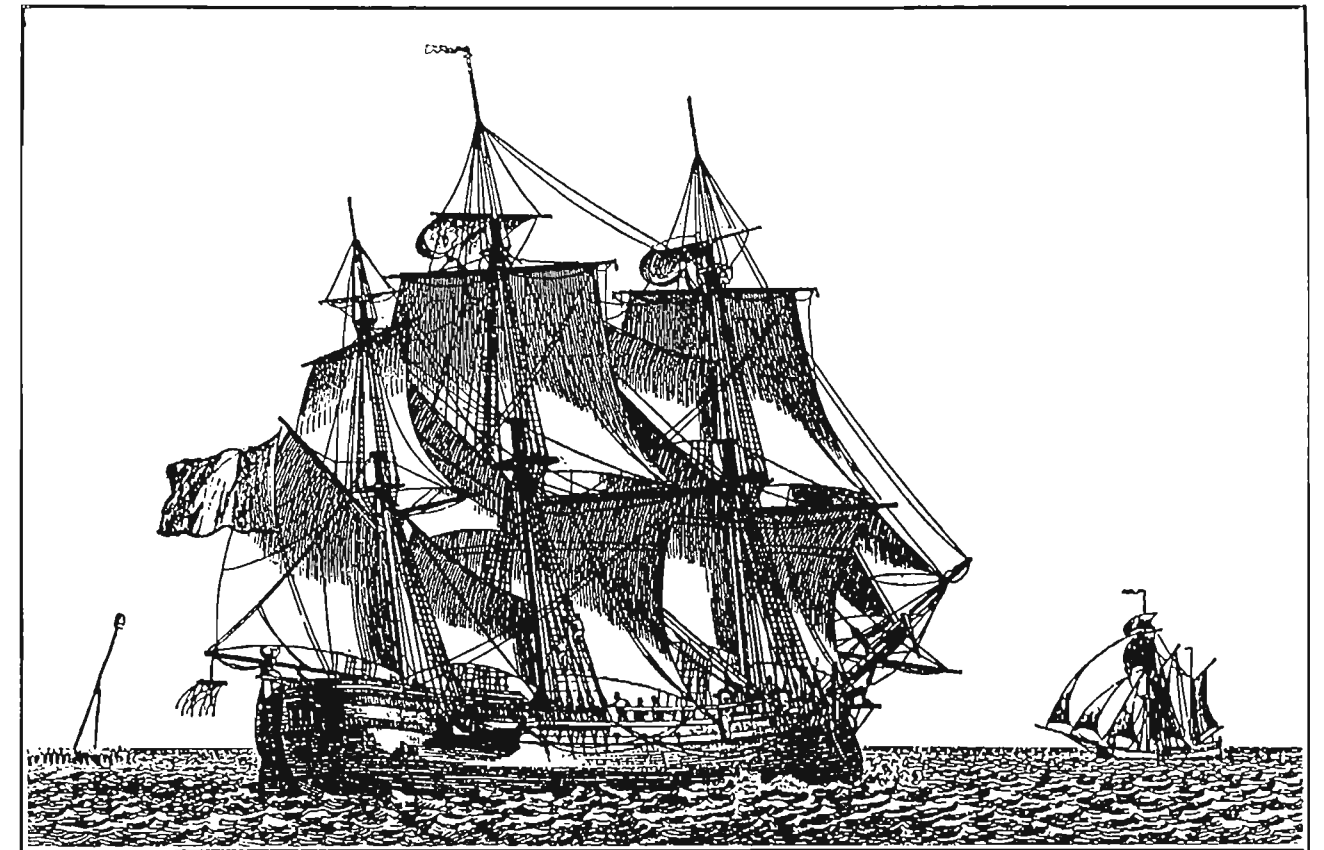
hadden opgevat slaven uit Marokko los te kopen. Eén en ander hield verband met de (langdurige) vredesbesprekingen, die tussen Marokko en de Republiek werden gevoerd.

De vredesonderhandelingen leidden eerst eind 1752 tot resultaat. Gelukkig behoefde Jan Cornelisz Dekker daarop niet te wachten. In april 1743 kwam kapitein Martinus Mijts op 's lands oorlogsschip 'de Brak' in de haven van Tetouan en nam 14 Hollandse slaven aan boord, waaronder Jan Dekker. Op 21 september 1743 arriveerde het schip in de Amsterdamse haven. Hoewel het de bedoeling was dat alle Nederlandse slaven in Marokko zouden worden gelost, was niet iedereen zo gelukkig. Van de bemanning van 'de Bonte Hond' werden in 1743 alleen schipper Pieter de Boer en stuurman Pieter Raven, beiden uit Oosterleek afkomstig, gelost. Het schip was in 1739 door een Saletijnse kaper genomen en de komst van de bemanning naar Meknes betekende voor Jan Dekker het eerste contact met landgenoten sinds jaren.

Over het lot van Jan Dekker's collega's aan boord van 'de Kroonvogel' is nauwelijks iets be-

Een Hollands fluitschip. De fluit werd omstreeks 1595 te Hoorn door Pieter Jansz Liorne ontwikkeld. Al spoedig werd dit schip door zijn relatief groot laadvermogen en betrekkelijk kleine bemanning in de Europese wateren het meest gebruikte scheepstype.

Gravure door G. Groenewegen (1789).

kend met uitzondering van het reeds vermelde feit dat ruim een jaar na de kaping er reeds vier waren overleden. Eind 1733 is Jan Dekker de enige opvarende van 'de Kroonvogel', die nog in Marokko vertoeft.

De gevangenschap van schipper Roemer Vlak met wie Jan Dekker voer, duurde maar enkele jaren. Zoals meestal bij schippers het geval was, waren zijn mogelijkheden om vrij te komen veel groter. De hoofdredar van zijn schip, Cornelis Sint, had in 1715 'op het lijf' van schipper Roemer Vlak een bedrag van f 6.000.- bij verschillende assuradeurs tegen een premie van 4% verzekerd. Met behulp van de assurantiegeden kon Roemer Vlak worden vrijgekocht. Wanneer deze lossing precies plaats vond is niet bekend. Jan Cornelisz Dekker noemt het jaar 1719. In 1721

voer hij weer als schipper uit, nu op het schip 'de Palmboom'.³⁷

Jan Cornelisz Dekker was na zijn terugkeer in het vaderland niet meer in staat in het eigen levensonderhoud te voorzien. De vroedschap van Zwaag schonk hem f 200.- en besloot de dorpen, waar voor hem was gecollecteerd, te verzoecken de gelden beschikbaar te stellen. In totaal betrof het een bedrag van ruim f 500.-, dat op rente werd uitgezet. Zo kon een maandelijkse toelage van f 4.- worden uitgekeerd. Jan Dekker raakte zelfs nog op vrijersvoeten. Op 19 september 1750 werd te Wormer zijn huwelijk met Jantje Jacobs, een weduwe uit die plaats, ingeschreven. Het huwelijk was van betrekkelijk korte duur. Op 30 januari 1754 werd het overlijden van Jan Cornelisz Dekker aangegeven, een half jaar later overleed zijn vrouw.

Jan Dekker's eerste zeereis voerde vanuit Amsterdam via de Zuiderzee naar Texel en vandaar het zeegat uit. Deze route is te volgen op dit 'Kaartje van de Zuider Zee nevens de gaten van Texel, Vlieland en der Schellinge na de laatste pijling'. Kopergravure, 18e eeuw.

Haarlem, RANH, Provinciale Atlas.

Lijst met bedragen, die uit vele Noordhollandse plaatsen waren toegezegd in het losgeld van Jan Cornelisz Dekker.

AWG, Oud archief Zwaag, inv. nr. 353.

A. 1727 Den 20 Maj —
 Tot Losginge van Jan Cornelisz Dekker
 gevangen Slave onder den Coning van Marocca
 is ingetrokent / en belooft dat Sal werden
 gegeven
 Door de inwoonders van't Dorp
 Zwaag — — — — 247 = 3 = 0
 De armenvoogden van Zwaag — 150 = 0 = 0
 De Diaconie tot Zwaag — — — 50 = 0 = 0
 particuliere in de Stadt Hoorn 457 = 15 = 0
 De Diaconie tot Hoorn — — — 25 = 0 = 0
 Welken aldaar — — — 60 = 0 = 0

Lijst van geloste slaven, onder wie Jan Cornelisz Dekker (Archief der Staten-Generaal). Uit: H. Hardenberg, Tussen zeerovers en christenslaven (Leiden, 1950).

1 u. 19. Juny 1743 Lijste der Nederlandsche Slaven, gelost vint Jethan
 door den Commandeur Martinus Mytens Commandeur
 Lands Schip de Brack: aenboort gekoomen 11 April 1743
 Man... Pieter Jansz iede v Medenblik
 Zijn vrouw Mariaia ter Medelen v Amsterdam
 Haar kinderen: Frans putersz iede: gebooren tot Miquenez
 Anna Pieters iede: gebooren: d:
 Schipper... Pieter de Boer v Oosterleek
 Huurman... Pieter Raven v Oosterleek
 Jongen... Jan Cornelisz Dekker v Zwaag

Het relaas van Jan Cornelisz Dekker

Niet lang na zijn vrijlating in 1743 moet Jan Cornelisz Dekker zijn relaas hebben doen of laten uitgeven. Het werkje werd gedrukt door Jacob Duyn en dat betekent dat de verschijning vòòr 1748 moet worden gedateerd. In dat jaar namelijk werd de drukkerij en uitgeverij aan de oostzijde van het Oude (= Grote) Noord bij de Nieuwsteeg door zijn weduwe gevoerd.³⁸

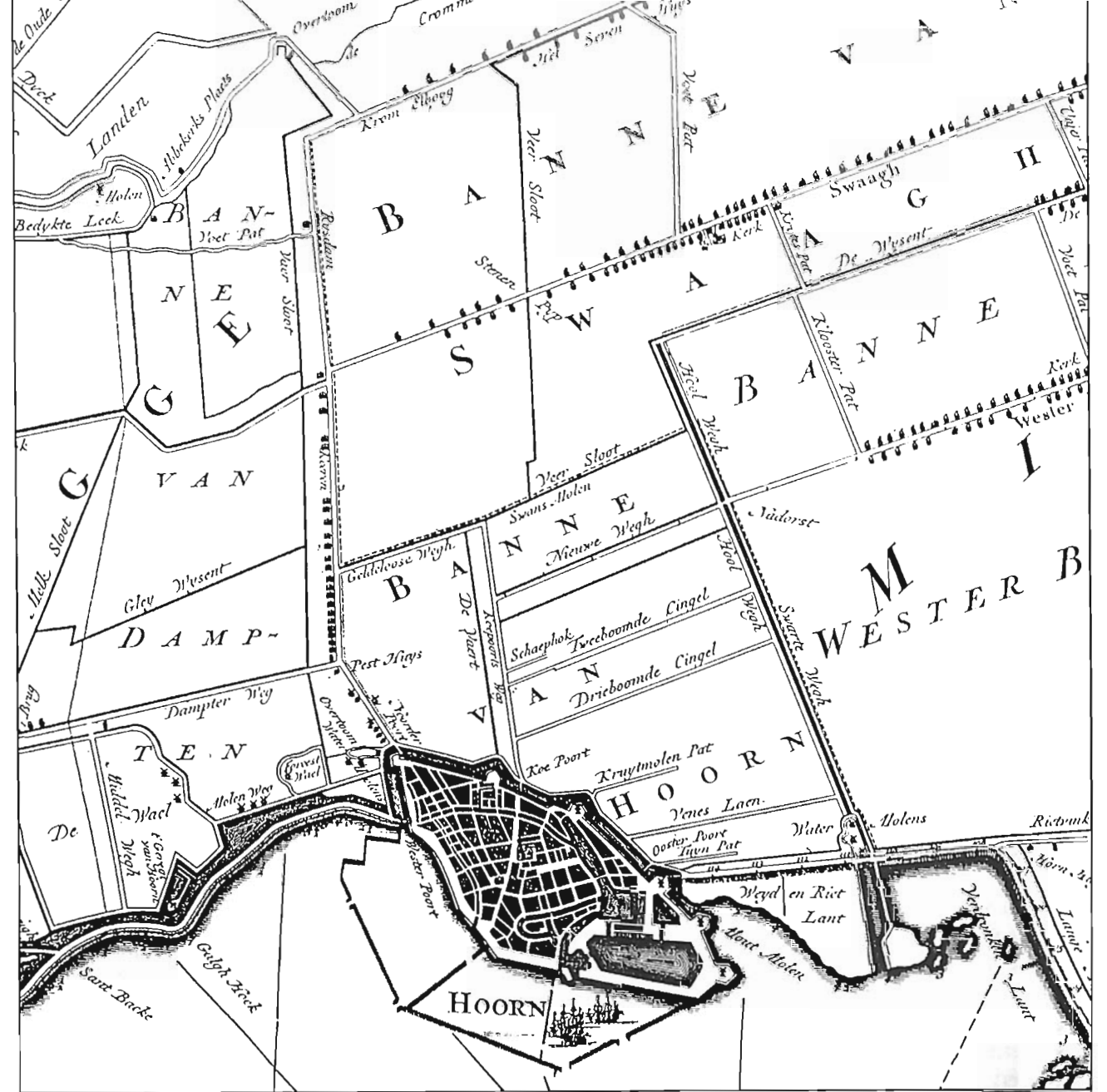
Heeft Jan Dekker zijn wederwaardigheden zelf aan het papier toevertrouwd of heeft hij daarbij hulp van een ander gehad? Vermoedelijk was het laatste het geval, want de indruk wordt gewekt dat Jan de schrijfkunst niet machtig was. Daarvoor zijn twee redenen aan te voeren. Er zijn twee uit Marokko verzonden brieven van hem bewaard gebleven, één gericht aan zijn moeder en de ander aan Pieter Taadsz Jong, burgemeester van Zwaag. De handschriften van beide brieven zijn zo verschillend dat moet worden gekonkludeerd dat ze niet door Jan Dekker zijn geschreven, maar door hem zijn gedikteerd. Op 11 april 1720 zond Gilbert Brogard, 'majordoom van de Hollandsche natie' in Meknes, in totaal 69 zielen, een verzoekschrift aan de Sta-

ten-Generaal. Zij, die hun handtekening konden plaatsen (20 man) deden dat: Jan Cornelisz Dekker was daar niet bij.³⁹

Een geletterd persoon zal Dekker's helper niet zijn geweest. De stijl is tamelijk gebrekkig, maar komt wel authentiek over. Een vergelijking met andere slavenliteratuur is moeilijk te maken. Het genre kwam in de Republiek betrekkelijk weinig voor, dit in tegenstelling tot Engeland en vooral Frankrijk.

In enkele opzichten zouden Dekker's ervaringen kunnen worden vergeleken met die van de Engelsman Thomas Pellow. Beiden werden op zeer jonge leeftijd en in hetzelfde jaar (1715) tot slaaf gemaakt; voor beiden was de slavernij van lange duur. Er zijn echter ook grote verschillen. Jan Cornelisz Dekker was van eenvoudige komaf, Thomas Pellow was afkomstig uit een wat hogere bevolkingsgroep. Zijn oom John Pellow was schipper en met hem geraakte Thomas in slavernij. Maar vooral, Jan Dekker bleef het christendom trouw, terwijl Thomas Pellow zich tot de

Fragment van de kaart van Drechterland door Govert Maartensz Oostwoud (1723).

Islam bekeerde, dus renegaat werd en daarna in dienst van de Keizer van Marokko militaire opdrachten uitvoerde. Dientengevolge was ook het eind van hun slavernij zeer verschillend van aard. Terwijl Jan Dekker werd vrijgekocht, wist Thomas Pellow via een ontsnapping zijn vrijheid te herkrijgen.⁴⁰

Overigens vertonen de verhalen van Dekker en Pellow een grotendeels identieke indeling. Volgens Morsy is deze indeling kenmerkend voor de meeste slavernijverhalen. Daarbij wordt een vijftal fasen onderscheiden:

- 1- Een strijd op zee tegen wrede en onbetrouwbare piraten;
- 2- Een tocht naar het hof van de keizer in de hoofdstad;
- 3- De slavernij met velerlei kwellingen, het slachtoffer door de keizer en zijn onderdanen aangedaan;
- 4- De slaaf raakt wanhopig. Men probeert hem van zijn geloof af te brengen, maar hij weigert;

5- Afgezanten uit zijn eigen land verkrijgen zijn vrijheid.

Ook het relaas van Jan Cornelisz Dekker vertoont deze opbouw; elk der genoemde vijf fasen is bij hem terug te vinden.

Na enkele inleidende opmerkingen over het begin der reis, volgt al snel zijn beschrijving van de ontmoeting met de Marokkaanse kaper (p. 2-6). Weliswaar werd er vrijwel niet gevochten, waardoor de spreekwoordelijke wreedheid der Moren nauwelijks tot uiting kon komen, hun onbetrouwbaarheid bleek maar al te duidelijk. Jan Dekker verhaalt vervolgens van de verdere lotgevallen op zee en de aankomst in Larache. Deze passage vormt de overgang van de eerste naar de tweede fase. Daarin wordt de tocht naar Meknes en de eerste kennismaking met het keizerlijke hof beschreven (p. 15-16). In het nu volgende gedeelte zijn elementen uit de derde en vierde fase terug te vinden. Jan Dekker wordt door zijn meesters gekweld (zie bijv. p. 18, 20, 44 en 51-52) en verschillende malen probeert men hem tot de Islam te bekeren (p. 17, 21-22 en 35), echter zonder resultaat.

In het algemeen kan echter worden opgemerkt dat in dit gedeelte vooral het gewone dagelijkse leven wordt beschreven, waarbij er van een slechte behandeling meestal geen sprake is. Jan Dekker vermeldt twee pogingen van afgezanten van de Republiek om hem en andere slaven los te kopen (p. 44-49 en 55-57), waarvan de laatste met succes wordt bekroond. Dekker's relaas eindigt met een korte beschrijving van de tocht van Meknes naar de kust en van zijn thuiskomst in Zwaag.

Deze indeling, die uiteraard in talrijke variaties voorkomt, ontleent haar betekenis aan een orde van veel algemenere strekking, waarin de relatie van het christendom met andere, per definitie duivelse godsdiensten centraal staat. De vijf fasen kunnen daarin als volgt worden omschreven:

- 1- Een strijd tussen de machten van goed en kwaad;
- 2- Een afdaling naar de hel;
- 3- De beproeving: het slachtoffer is overgeleverd aan de duivel en zijn helpers;
- 4- De christelijke deugd van het geduld komt in gevaar. Als het slachtoffer toegeeft en zijn ge-

loof verloochent, komt hij in handen van de krachten van het kwaad;

5- De afgezanten zijn door God gezonden. Het slachtoffer wordt gered en bevrijd.

Er was sprake van één visie van christelijk Europa op de mohammedaanse samenleving. Het gaat daarbij om een wereldvisie die uitgaat van het christendom als de enig ware religie. Het lot der christenslaven is daarbij een door God gewilde beproeving, de moslems vormen in dit verband de negatieve, duivelse pool.

Relazen van slaven, die vanuit deze christelijke visie op andersdenkenden werden geschreven en mede daardoor ook de geschetste stereotiepe indeling laten zien, kunnen niet anders dan een vertekend beeld van de Marokkaanse situatie geven. In deze zin past bij het lezen van het verhaal van Jan Cornelisz Dekker enige voorzichtigheid.⁴¹

Mekenes Den 29 December 1724

Eerwaerde en Lieve moeder ik kon niet nalaten
Volgens mijn Liefdelijke Plicht Om aan mijn
moeder te schrijven Als dat ik e Soek in:
Goede gezondheid ben en ik hoop van mijn
Lieve moeder en zusters en al mijn goede
vrienden van het selve was het anders het
sou mij van herten Leede zijn
Mijn Lieve moeder ik heb nu aengename van
den 10 den 10 Mei Den 22 Deser Ontfangend
en die zinnelike welk verstaen als dat mijn
oom Jan Duijken is overleeden ik hoop dat
godt zijn siel in die eeuwige glorie mag hebben
vorders mijn Lieve moeder dat ik u niet meer
heb geschreven dat is hierna dat ik al moet
van hier en dan daer moet swerven door de
mooren haar landt dat weet godt wat slaverij
dat het is en hoe ik mij moet behelpe na met
het gene dat op het feldt wast en daer bij nach
slagen dat ik geen hele lap fel aan mijn foeten
heb. Daarom verfoeck ik dat mijn Lieve moeder
met die hulp van godt en goede menschen mij belooft
te helpe als het mogelick is ik hoop dat godt die
goede menschen en wel geve dat si medelijden
mag hebben met mij want mijn leberetijt sal
moete kossen gelickij andere slaven hebbe gekost
drie duysent gulden en dat geldt moet sij make
dat het bij die Consul van Cadex is want daer
die slaven daer worden gelost en so niet dat
moeder dat geldt niet kan krijen so moet ik pasense
hebben tot dat godt mij helpt met het generael van al die slaven
pasense hebben tot dat godt mij helpt met het generael van al die slaven
pasense hebben tot dat godt mij helpt met het generael van al die slaven

Brief van Jan Cornelisz Dekker aan zijn
moeder. geschreven te Meknes op 29
december 1724.
AWG. Oud archief Zwaag, inv. nr. 353.

Mekenes den 29 December 1724

Eerwaarde en lieve moeder. Ik kan niet nalate volgens mijn kendelijke
pleght om aan mijn moeder te schrijven als dat ik noch in goede ge-
sondtheijdt ben en ik hoop van mijn lieve moeder en susters en al
mijn goede vrienden van hetselve. Was het anders het sou mij van her-
ten leedt zijn. Mijn lieve moeder, ik heb uE. aengename van van den
10 Mei den 22 deser ontfangen en dije inhoudt wel uit verstaen als
dat mijn oom Jan Duijker is overleeden. Ik hoop dat Godt zijn siel in
di eeuwige glorie mag hebben.

Vorders mijn lieve moeder, dat ik uE. niet meer heb geschreven, dat is
hijerom dat ik al meest dan hijer en dan daer moet swerven door de
Mooren haar landt. Dat weet Godt wat slaverij dat het is. En hoe ik
mij moet behelpe, ja met hetgene dat op het feldt wast en daerbij
noch slagen dat ik geen hele lap fel aan mijn foeten heb. Daarom ver-
soecke ik dat mijn lieve moeder met die hulp van God en goede men-
schen mij belooft te help als het mogelieck is. Ik hoop dat Godt die
goede menschen in wel geve dat si medelijden mag hebben met mij,
want mijn leberetijt sal moete kossen gelieckij andere slaven hebbe
gekost drieduisent gulden. En dat geldt moet gij make dat het bij
die Consul van Cadex is, want daar die slaven door worden gelost. En
soo niet dat moeder dat geldt niet kan krijen, soo moet ik pasense
hebben tot dat Godt mij helpt met het generael van al die slaven
door die here Staten.

En ik verzoekte Om die gods wille dat mijn
 lieve moeder mij zalieck wat geldt belijft
 te stieren want ik ben gelieck als een moor
 soo swart. En maager als een geraemt is
 niet meer als dat ik verwachtte antwoort metten
 eersten op diese brief En oock wat geldt om mij
 te menteneeren En om mijn slaverneij te verleghten
 want die honger En scherp swaart is
 niet meer als alle bedroeffeniesse des weerelt
 En wense mijn lieve moeder En susters En alle een
 goede vrienden En geluecksaligh Neuve jaer En
 dusent goedenachten beneffens mijn hele famiellij
 al onderdanijge soon

Jan Cornelesen Deckker
 En schrijft die antwoort in het
 veldyans want ik moet het zelf
 lancelen

En ik verzoekte om die Godes wille dat mijn lieve moeder mij zalieck
 wat geldt belijft te stieren, want ik ben gelieck als een moor soo
 swart. En maager als een geraemt. Is niet meer als dat ik verwachtte
 antwoort metten eersten op diese brief. En oock wat geldt om mij te
 menteneeren en om mijn slaverneij te verleghten, want die honger een
 scherp swaart is, niet meer als alle bedroeffeniesse des weerelt.
 En wense lieve moeder en susters en alle goede vrienden een geluecksa-
 liegh neue jaer en dusent goedenachten beneffens mijn hele famiell-
 je. UE. onderdanijge soon

Jan Cornelesen Deckker.

Noten bij de inleiding

- 1 – Piet Boon. Jan Cornelisz Dekker uit Zwaag: een gedwongen 'gastarbeider' in Marokko. *West-Friesland's Oud en Nieuw*, 47 (1980), p. 16-28.
- 2 – Beschrijvinge van de voornaamste en merkwaardigste voorvallen, welke Jan Dekker in zyn 28-jaarige slaverny in Barbaryen syn overgekomen. Hoorn, z.j.
- 3 – R.L. Playfair en R. Brown. *A bibliography of Morocco*, p. 279. London, 1893.
- 4 – Magali Morsy. *La relation de Thomas Pellow: une lecture du Maroc au 18e siècle*, p. 27. Paris, 1983.
- 5 – Zie bijvoorbeeld: Merkwaardig relaas van den kommandeur Adr. van der Kam wegens het nemen van zyn schip, de Maria Louiza door de Algerynen . . . . 's-Gravenhage, 1755.
Kort dog opregt verhaal van alle de wreedhens in hunne slavernye onder de Mooren geleeden door de equipage van Het Huys in 't Bos . . . . Amsterdam, [1750?].
Journaal wegens de rampspoedige reystocht van de Ed. Gestrengen Heer Capiteyn Hendrik Cornelis Stenis . . . met het oorlogschip genaamt Het huys in 't Bosch . . . . Amsterdam, [1753].
Gerrit Metzon. *Dagverhaal van mijne lotgevallen gedurende eene gevangenis en slavernij van twee jaren en zeven maanden te Algiers*. Rotterdam [etc.], 1817. (zie hiervoor ook H. Hardenberg. *Tussen zeeroovers en Christenslaven: Noord-Afrikaanse reisjournalen*, p. 149-191. Leiden, 1950).
- 6 – Wonderbaarlyke en merkwaardige gevallen van een twaalfjarige slaverny van een vrouspersoon, genaemt Maria ter Meetelen, woonagtig tot Medenblik. Hoorn, 1748.
Zie ook: H. Hardenberg, p. 73-147.
- 7 – N.E. Bang en K. Korst. *Tabeller over skibsfart og varetransport gennem Øresund 1497-1783*, 7 dln. København, 1906-1953.
A.M. van der Woude. *Het Noorderkwartier*, p. 382-383 en 389. Wageningen, 1972.
J.R. Bruijn. *De vaart in Europa*, p. 215. *Maritieme geschiedenis der Nederlanden* (MGN), 2. Bussum, 1977.

- 8 – P.D.J. van Iterson. *Havens*, p. 78. MGN, 3. Bussum, 1977.
- 9 – A. Schaper. *Oude scheepvaart en visserij in het Noorderkwartier*. *De Speelwagen*, 7e jrg. (1952), p. 75-76.
P. Boon. *De sociale en economische positie van schippers in het Westfries dorp Schellinkhout rond 1700*. *Mededelingen van de Nederlandse Vereniging voor Zeegechiedenis*, no. 39 (december 1979), p. 5.
- 10 – J.R. Bruijn. *Zeevarenden*, p. 184. MGN, 3. Bussum, 1977.
H. Hardenberg, p. 1.
I.H. van Eeghen. *Verlossing van Christenslaven in Barbarije*. *Amstelodamum*, 40e jrg. (1953), p. 69.
- 11 – Stephen Clissold. *De Barbarijse slaven*, p. 50. Haarlem, 1979.
Hardenberg, p. 3.
- 12 – J.R. Bruijn. *De Admiraliteit van Amsterdam in rustige jaren 1713-1751: regenten en financiën, schepen en zeevarenden*, p. 26. Amsterdam/Haarlem, 1970.
Europische Mercurius van het jaar 1721, 1e stuk, p. 22-25.
Algemeen Rijksarchief (ARA), Archiven der Staten-Generaal, inv. nr. 6935.
- 13 – J.R. Bruijn. *Zeevarenden*, p. 184.
ARA, Archiven der Staten-Generaal, inv. nr. 7133 I.
Resoluties der Staten van Holland (Res. St.v.H.) dd. 20 oktober 1734.
- 14 – I.H. van Eeghen, p. 70 e.v.
J.R. Bruijn. *Zeevarenden*, p. 184.
- 15 – Archiefdienst Westfriesse Gemeenten (AWG), N.A. 5130 dd. 4 april 1712 en 9 mei 1714.
- 16 – Morsy, p. 17.
Res. St.v.H. dd. 16 augustus 1737, 16 oktober en 13 december 1738, 5 november 1739, 9 maart 1741 en 16 mei en 19 juni 1743.

- 17 – In dit verband pleit Weiner voor een serieus en intensief onderzoek naar de omvang en betekenis der kaperij op grond van een aantal nieuwe vragen, waardoor oude opvattingen opnieuw gewaardeerd kunnen worden. Zie Jerome B. Weiner. *New approaches to the study of the Barbary corsairs* (1). *Revue d'histoire maghrébine*, XIII-XIV (1979), p. 205-208.
- 18 – Chantal de la Véronne. *Vie de Moulay Isma'il, roi de Fès et de Maroc d'après Joseph de León* (1708-1728), p. 69-70. Paris, 1974. Hoewel dit werk vooral betrekking heeft op de periode 1672-1727, heeft het in grote lijnen ook nog geldigheid voor de rest van de 18e eeuw. Morsy, p. 20-22 en 73. Guy Turbet-Delof. *L'Afrique barbaresque dans la littérature française aux XVIe et XVIIe siècle*, p. 99. Genève, 1973.
- 19 – *Vie de Moulay Isma'il*, p. 70-71.
- 20 – Henri Terrasse. *Histoire du Maroc des origines à l'établissement du protectorat français*, p. 253-266 en 271. Casablanca, 1949-1950. *Vie de Moulay Isma'il*, p. 70.
- 21 – Terrasse, p. 278-286. Morsy, p. 46-47 en 156.
- 22 – Terrasse, p. 269.
- 23 – Morsy, p. 10, 20 en 70. J.R. Bruijn, *De Admiraliteit*, p. 26.
- 24 – Terrasse, p. 269. Morsy, p. 56.
- 25 – Morsy, p. 56 en 94.

- 26 – Morsy, p. 17. Res. St.v.H. dd. 23 november 1731.
- 27 – Jan Wagenaar. *Vaderlandsche historie* . . . , dl. XV, p. 254 en dl. XVI, p. 198. Amsterdam, 1749-1761. J.C. de Jonge. *Geschiedenis van het Nederlandsche zeewezen*, 5e deel, p. 18. 's-Gravenhage/Amsterdam, 1843. Res. St.v.H. dd. 12 januari en 8 oktober 1712, 22 september en 22 november 1713.
- 28 – Res. St.v.H. dd. 18 juli en 25 oktober 1715.
- 29 – J.R. Bruijn. *De Admiraliteit*, p. 30-31.
- 30 – Res. St.v.H. op verschillende data in 1730, 1731, 1734, 1735 en 1736.
- 31 – Zie o.a. Res. St.v.H. dd. 16 mei en 19 juni 1743. Voor de brieven van Molenaar bijv. Res. St.v.H. dd. 6 mei 1745, 3 augustus 1746 en 23 mei 1750.
- 32 – Res. St.v.H. dd. 5 augustus 1746 en verschillende data in de volgende jaren. *Nederlandse Jaarboeken* 1753, p. 170-178.
- 33 – Dit hoofdstuk is, voorzover niet anders vermeld, ontleend aan mijn reeds eerder genoemd artikel (zie noot 1).
- 34 – AWG, Doop- trouw- en begraafboeken Venhuizen, inv. nrs. 5 en 8. AWG, Archief hervormde gemeente Zwaag, niet geïnventariseerd, 'kerkeboek 1622-1736'.
- 35 – AWG, Doop-, trouw- en begraafboeken Zwaag, inv. nr. 9 dd. 25 augustus 1718: 'Pieter Cornelisz Dec-ker, dewelke bij Nauwerna is verdronken.'

- 36 – De gegevens betreffende het schip 'De Kroonvogel' zijn afkomstig uit een eigen onderzoek naar de Hoornse koopvaardijvloot in de periode 1680-1720.
- 37 – AWG, N.A. 2393 dd. 10 april en 19 juni 1720.
- 38 – J.A. Gruys en C. de Wolf. Boekdruckers en boekverkopers te Hoorn tot 1700: Ledeboer en de bibliografische feiten, p. 271. In: Hellinga Festschrift/Feestbundel/Mélangé: forty-three studies in bibliography . . . Amsterdam, 1980.
- 39 – AWG, Archieven van de gemeente Zwaag, inv. nr. 353.
ARA, Archieven der Staten-Generaal, inv. nr. 6938.
- 40 – 'The history of the long captivity and adventures of Thomas Pellow' verscheen oorspronkelijk te Londen tussen 1743 en 1745. Magali Morsy gaf het werk in een Franse vertaling en voorzien van een uitgebreide inleiding en annotatie in 1983 opnieuw uit (zie noot 4).
- 41 – Morsy, p. 29-32.

BESCHRYVINGE
van de voornaamste en merkwaardigste
VOORVALLEN,
welke
JAN DEKKER
in zyn 28-jaarige
SLAVERNY IN BARBARYEN
syn overgekomen

Te HOORN.

Gedrukt by Jacob Duyn, Boekdrucker en Verkooper op 't oude Noort.

AAN DEN LEEZER

Onder veele saken (na welke veele menschen begeerig zijn, en waer na in ijver ontfonkt worden om derselver kennis en wetenschap deelagtig te worden) zijn geensints de minste, de verhalen en aantekeningen van menschen, welke verre en langdurige reysen hebben gedaen, haer besondere gevallen en vreemdigheden in vreemde landen ontmoet en voorgekomen, de wonderen daer gesien en gehoord, om die te weten, als andersints maer de aantekeningen en verhalen daarvan gedaen, geloofbaer zijn.

Dit onderstellende hebben wij redenen om te denken, dat dese beschrijving en aantekeningen niet alleen van een verre en langdu-

rige reys, maer wel in 't bijzonder van een seltsame en niet veel gehoorde 28-jarige slavernij in Barbarijen, met alle de voornaamste en bijzonderste gevallen, elenden en wederwaardigheden, ymand van onse landgenoten in persoon overgekomen en bejegt, welke wij den leser alle na waarheyt en eygen getuygenisse van den gewesene, dog nu vrij gekogte slaaf hebben beschreven, die seer gelukkig van de droevige slavernij verlost en behouden in zijn lieve vaderlant, bij zijn tijt en lantgenoten aangekomen sijnden, het versoeck van verscheyde goede bekende vrienden om de voornaamste gevallen hem overgekomen in schrift te stellen,

en deselve alsoo ter drukpers over te geven, niet heeft willen weygeren.

Opdat also [e]en ygelijk van zijn tijt en lantgenoten soud kunnen sien, wat hem al overgekomen en wedervaren is, maar ook een klaar denkbeeld sal kunnen maken uyt deze beschrijving, wat ellendigheeden die ongelukkige menschen ondergaan moeten, dewelke dat ongeluk treffen van in handen van desen Baarbaarsche menschen te vallen, waarvoor ik hopen dat alle menschen sullen bevrijt blijven. Want de hoop tot de verlossing van diegenen, dewelke het ongeluk treffen in die slavernij te vervallen, is soo gering en soo kleyn, dat niet anders als een altoosdurende slaver-

nij te vresen is, gelijk veele van mijn tijt en lantgenoten is overgekomen, die haar leven in Barbarijen door ongemakken en hartseer droevig hebben moeten eyndigen, sonder ooyt haar vaderlant en lieve vrienden te mogen sien.

Hierin sal den leser sien, wat al ellenden, verdrukkingen en wederwaardigheden een mens in dese werelt kunnen overkomen en hoe ongesien een verlossing en redding uyt deselve voor een mens mag schijnen, de Heere het evenwel aan geen middelen ontbreekt om de ellendigen te helpen, gelijk hiervan in dese persoon een levendig voorbeeld getoont wort, dat de leser tot opmerkinge sal kunnen dienen.

Nette en naukeurige aantekeningen van een 28-jarige slavernij in Barbarijen en van al de merkwaardige en droevige behandelingen, gelukkige en wonderbare verlossing uyt deselve en blijde wederkomst in mijne lieve vaderlandt, alles na waarheyt en eyge ondervinding beschreven.

In 't jaar onses Heeren Ao. 1715 (ben ik) door grote lust en begeerte tot het zeevaren aangespoort sijnde, gegaen bij Schipper Roemer Vlak, dewelke schipper was op 't schip de Kroonvogel, en heb mijn in desselfs dienst begeven om met hem te varen na Tunis in Tur-

2 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 3

kijen. Ten dien eynde heb ik mijn begeven na Amsterdam en vervolgens aen boort van 't voornoemde schip de Kroonvogel en zijn tesamen met onse geheele equipagie, bestaande in 17 eters na Texel gevaren en zijn den 3 augustus in zee gelopen.

Wij hebben op onse uytreys de geheele tijdt door redelijk mooy weer gehadt en zijn gevolgelijk door de Hoofden¹ 't Canaal door en de Engelse kust met mooy weer gepasseert en zo onse reys vervolgt door de Spaanse Zee², totdat wij op sekere hoogte van verre een vreemt schip gewaar wierden, dat met groote haast sig spoeden om tot ons te naderen, 't welk wij tot onse overgroote droefheyt ondervonden dat een Sa-

leese rover was, 't welk met 24 stukken was gemonteert en 120 man, derhalven voor ons onmogelijk om wederstandt te bieden, omdat wij ten eenemaal weerloos en ongewapent waren, en ook geen middel was voor ons om te ontseylen omdat de rover veel snelder in 't seylen was als wij. Ons dan genadert sijnde, wierdt sulks den schipper gewaerschout, die daarop ten antwoord gaf, dat geen quaet was, omdat daervoor van een goet pas voorsien was. De Mooren ondertussche genadert zijnde, riepen te schreeuden dat wij soude overkomen, soodat de schipper selve met 4 of 5 man met de boot aen boort van de rover voeren en wierden wel ontfangen van de Moorsee capiteyn en toonde

4 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 5

daerop zijn paspoort, 't welk na 't seggen van de Moorsee capiteyn goet was, maer vroeg aen de schipper van wat natie dat hij was. Schoon hij wel sag aen de vlag, dat een Hollander was, veynsde hij evenwel van gedagte te zijn dat Spanjaerden of Franse aen boort van ons schip haer mogte bevinden, dat haer vijanden waren so de Moorsee capiteyn seyde.

Waerop de schipper seyde tegen de Moorsee capiteyn dat hij vrijelijk mogt overkomen in zijn schip om alles te visiteeren, sodat de Moorsee capiteyn met omtrent 20 mannen benefens onse ondertimmerman die met den schipper aen boort van de rover gevaren was, tesamen met de boot na ons toe quamen roeyen, welke

so na genadert zijnde tot ons, dat wij hem konde beroepen, riepen wij aan den ondertimmerman en vraegde of ons paspoort goet was, waerop de ondertimmerman antwoorde dat hij sulks niet wist, dat de Mooren quamen om het schip te visiteeren.

De Mooren overkomende met groote drift en haast, heeft onse hont dat aanmerlijk was de eerste Moor die overkwam, aenstonts aengevlogen en beet hem in de keel dat als de Kristenen hem niet hadden ontset, de Moor apparent soud doot gebeten hebben. De Mooren over zijnde, hebben aenstonts met groot geweld, slagen en stoten, ons alle gedwongen om in de boot te gaan om met deselve na de rover toe te varen,

6 Verhaal van een

waerop wij ons al tesamen tot onse overgroote droefheyt en smerte van vrije Christenmenschen in de staet van de droevigste slavernij bevonden, soodat wij alle, selfs ook de schipper, onse droevige staet van slavernij met groot hertenleet beklagden en betreurden, zijnde doen den 3 september in 't selve jaer 1715, welke dag als zijnde de eerste van mijn droevige slavernij en 't begin van alle mijne rampen en ellenden, dien ik in de volgende 28 jaren in de droevigste ellende onder een barbaris volk in een ellendige slavernij moest doorbrengen, nooy[t] vergeten sal.

Onse staet dus so rampsalig geworden zijnde, moesten in dese staet nog een geruymen tijt blijven, omdat wij met de ro-

28-Jarige slaverny 7

ver, waerop wij ons bevonden, de geheele kruystogt moesten doen en ondertussen groot gebrek lijden aen eten, want onse spijs bestont in beschuyt en swarte olijven, en dat seer spaarsaem ons wiert toegedeelt. Ons genome schip wiert met 20 Mooren beset en na Larassi³ gesonden. Wij omtrent 14 dagen op de rover gekruyst hebbende, ontdekte een Frans schip, tot hetwelk genadert zijnde, riep de Moorsee capiteyn dat de Franse capiteyn over soud komen om zijn paspoort te toonen en om met hem te spreken, maer in plaets van overkomen schoot de Fransman met een stuk op de rover, dat geladen was, 't welk de Moorsee capiteyn bewoog om ook op de Fransman vuur te geven en

8 Verhaal van een

deed ons Kristenen aenstonts alle in de boeye sluyten beneden in 't ruym, waerop de Fransman de volle laeg op de rover gaf en schoot de steng⁴ van de groote mast van boven neer, sodat de Mooren in groote verlegentheyt raekte en schooten ook weder op de Fransen, waerop de Fransman hem omkeerden en wederom de volle laeg op de Mooren gaf, sodat de Mooren een groote lekkagie kregen en moesten wij Kristenen doe gedurig pompen. De Fransen na haar geschut gelost hebbende, schoten vreeselijk met musketten onder de Mooren, waardoor de Moorsee capiteyn met een kogel in de nek wiert gequest en de ondercapiteyn wiert in zijn arm gequest en de bootsman kreeg een kogel door zijn bil

28-Jarige slaverny 9

en wierden ook 8 of 10 Moorsee matroosen gequest en 6 dootgeschooten. De Moorsee capiteyn zijn verlies merkende, wende van de Fransman af en liet deselve varen en seyde tot ons alle spotsgewijs dat zijn paspoort goet was, sodat deze buyt hem ontsnapte en de Fransen van een droevige slavernij wierden bevrijt, sodat de kragt van zijn pas in zijn geschut was, want hoe zijn pas ook mogt geweest hebben, hij zoud haer alle met ons na Mikenes gevoert hebben, daer zij ook als wij alle slaven soudens gemaekt zijn, welke droevig ongeluk zij gelukkig zijn ontkomen.

Waerop weder de schipper, de meester, de timmerluyden en ik uyt de boeyen wierden ge-

10 Verhaal van een

haelt om de steng te maken en wij weder aen 't kruysen gingen en omtrent 8 of 10 dagen daarna kregen wij een kleyn Engels scheepje in 't gesigt, waerna toe wij met alle haest ons spoede en daerbij komende, riep de Moorsee capiteyn aen de Engelsman dat hij over soude komen aen zijn boort, gelijk de Engelse capiteyn beneffens 2 man ook dede en quamen aen 't boort van de rover en vroeg aen de Engelse capiteyn van wat natie dat hij was en wat zijn lading was, waerop de Engelse capiteyn antwoorde dat hij een Engelsman was en met Bakkeljauw^s geladen, daerop de Moorsee capiteyn versogt of hij wat vis uyt zijn schip mogt halen, daerop de Engelsman antwoorde van ja, waerop 5

28-Jarige slaverny 11

à 6 Moren na het Engels schip heen voeren en haelde de overige Engelse matrosen, die op het schip gebleven waren, aen boort van de rover, sodat dese luyden ook tot slaven wierden gemaakt en de capiteyn tot de uysterste droefheyt verviel, doen hij sag dat soveel Cristen slaven reets aen boort van de rover waren, terwijl hij 't gevaer wel kon ontseylt hebben, niet denkende dat so verraderlijk in slavernij soud gevoert worden.

Waerop de Engelse capiteyn vroeg aen de Moorsee capiteyn om wat reden hij hem in slavernij voerde, waerop de Moorsee capiteyn antwoorden dat van voornemen was om haer maer bij de Koning te brengen en alsdan de Koning haer paspoort

12 Verhaal van een

goet bevont, dat sij dan haer vrijdom soud en hebben. Droevige troost waerlijk voor soveel ongelukkige zielen, die haer in sulke droevige staet bevonden en reets in boeyen gesloten en vreeselijk geplundert wierden.

Waerna wij nog 6 à 8 dagen kruysten, sonder meer te vernemen en quamen eyndelijk tot Larassi, daer wij gesamentlijk aen lant werde geset en onse droefheyt nog wierd verdubbelt door de menigvuldige slagen, schoppen, stoten, spuwen en andere mishandelingen, die ons van de Moren die menigvuldig bij ons quamen en aen de wal stonden, ons wierden aengedaen, waerdoor een van de Engelse matroose, die door drift vervoert, aen een

28-Jarige slaverny 13

Moor een slag gaf, die hem so vreeselijk had mishandelt, waerop hij door een andere Moor een schop in zijn lendenen kreeg dat daer de derde dag van stierf.

La Rassi is een kleyne stadt, heel sterk gemaakt, leyt aen de zee, is heel vol[k]rijk, waarvan verscheyde kapers dagelijks uytvoeren om op de Kristenen te kruysen en deselve in een elendige slavernij te voeren, daer se dan met alderhande mishandelingen wierden bejagent.

Waerop wij aenstonts na 't gevangenhuis wierden gebracht, daer wij nog 12 slaven vonden, so Spanjaerts, Portigiesen als Fransen, die dagelijks aen de scheepen moesten werken.

In dit gevangenhuis bleven wij 14 dagen en kregen tot

14 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 15

ons onderhout water en broot en moesten bij daag na ons geweese schip om te werken om 't selve te ontladen en te ontakelen en een mast uyt ons schip nemen om de-selve in een nieuw Moors schip te plaetsen, omdat se anders geen mast hadden om dese nieuwe rover mede te versien.

Dit gedaen zijnde wierden wij gesamentlijk na Mikenes gevoert op esels en muylesels, waermede wij vijf dagen toebagten eer wij te Mikenes quamen, over bergen en dalen en vlaktens, passeerde eenige boerehutten en een kasteel, daer wij een nacht vernagte en moesten voort onder de blauwen hemel huyshouden totdat wij eindelijk tot Mikenes avons laet aenquamen.

Mikenes leyt 4 dagen reysens 't lant in, is een grote stadt, vol volk, daer de Koning zijn paleys heeft, daer al de slaven worden na toe gevoert, en geschikt tot alderhande diensten en werk, en worden ook wel versonden na andere plaetsen, maer meest in Konings dienst gehouden en tot zijn werk geschikt. Sommige jonge Kristenen worden geschikt om op zijn goet te passen, geweer schoon te houwen, op zijn magasijnen toe te sien en so voorts, want de Koning stelt meer vertrouwen op de Kristenen als op de Moren.

Tot Mikenes gekomen sijnde, wierden wij alle voor de Koning⁶ gebracht en alle op een rij geplaest voor zijn paleys, daerop de Koning te paert aen

16 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 17

quam met een lens⁷ op schouder en seyde tegen de Moorse capiteyn dat hij Godt en Mahomet te danken had, omdat hij soveel slaven hadt aengebragt en gaf zijn segen aen den capiteyn en was seer voldaan over de verrigting van den capiteyn over den groote buyt en wiert aen den capiteyn een vereering gedaen van 100 ducaten, waerop een van de sonen van den Koning voor hem nederviel en versogt zijn vader om mijn tot zijn slaaf te mogen hebben, 't welk de Koning hem heeft toegestaen, waerop ik van hem uytgekozen sijnde hem tot slaef moest worden en hem als slaef dienen, waerover ik seer mismoedig en droevig wierde, omdat ik alleen van 't andere volk afgenomen wierd en niet

wist waer ik henen soud gevoert worden en of ik wel ooyt mijn volk weder soud sien of bij eenige Kristenmenschen komen.

De andere slaven wierden aen een Alcaide gegeven om tot steenwerken gebruykt te worden en kregen ider ruym een pont garstenbroodt daegs tot haer onderhout. Alcaide is een opsiender over 't werk dat de slaven doen moeten.

Waerna ik met mijn patroon bij zijn moeder quam in 't paleys om van haer gesien te worden en de vinger opstak tot een teken dat ik Moors moest worden, waerop ik antwoorden sulks niet te kunnen verstaen, daerop sij seyde dat ik snood was, menende dat ik dit antwoord haer gaf om niet Moors

18 Verhaal van een

te willen worden, dog was enkel in onkunde dat ik niet wist wat sij te kennen geven wilde, omdat ik haer nog niet kond verstaen. Waerop ik in mijn patroons paerdestal wiert gebragt en mijn het hair van 't hooft wiert afgeschoren en mijn kousen en schoenen uytgetrokken en also 6 a 8 dagen agter mijn patroon op zijn paert sittende moest gaen, totdat ik van hem eenige linne kleederen ontving en moest hem gevolgelyk agter zijn paert loopende dienen, totdat ik na een dag 8 a 10 door koud en moeyte afgemat sijnde in een sware siekte verviel, waerop hij een chirurgijn, sijnde een Spanjaert ontboot, om mij te laten visiteeren of 't gemaekte of wesentlijke siekte was. De chirurgijn mij besigtigt

28-Jarige slaverny 19

hebbende, vraegde aen mijn patroon of hij geen schaemte voor Godt had en geen barmhertigheyt bij hem plaets had, dat hij sulke een slaef so siek sijnde agter zijn paert liet loopen, waerop de chirurgijn bevel kreeg om mijn na 't convent te brengen en in 't hospitaal te besorgen en mijn daer indien 't mogelijk was te genesen van mijn siekte. En ik omtrent 14 dagen in 't hospitaal gelegen hebbende, quam mijn patroon om mijn daer vandaen te halen, want hij van voorne men was om na Tafilet^s te gaen wonen, door ordre van zijn vader, maer bevond mij nog slegter als doe ik in deselve quam, derhalven genootsaekt om mij daer te laten blijven, soodat hij mijn aen zijn broeder

20 Verhaal van een

beval om die te moeten dienen, sooras als ik gesont geworden soud zijn, waerop ik na nog 14 dagen verblijvens, mijn patroon zijn broeder most dienen en als voren agter zijn paert lopende hem navolgen moest tot een teken van grootheid en hovaerdigheyt, waertoe sij de Christenen slaven gebruyke.

Waerop ik na 14 dagen door de koude en ongemakken weder in een sware siekte verviel en omtrent 2 maenden siek bleef leggen, doen weder gesont sijnde, quam mijn nieuwe patroon om mij weder te halen.

Welke patroon hem wegens dronkenschap gants te buyten ging en mij gedurig met harde middelen dwong om mij waer 't mogelijk Moors te doen

28-Jarige slaverny 21

worden en also mijn Saligmaker te verlogenen, waertoe hij mij naekt liet uytkleeden en de beenen liet binden en also mij met 't hooft omlaeg in een put liet sakken tot solang als ik geluyt kon geven en dan weder liet uythalen, 't welk tot 3 mael toe geschieden en telkens mij vraegde of ik nog niet Moors wilde worden, waerop ik antwoorden dat ik een Kristen was en ook wilde blijven en een Kristen wilde sterven en also door Gods genaden voor afval ben bewaert.

En om mij nog verder door middelen van geweld tot de verlogeninge van Christus te brengen, dede hij mij op een paert setten sonder toom en de deuren van de paerdestal sluyten, opdat 't paert niet in

22 Verhaal van een

de stal soude komen en liet mij so met 't paert over heg en dam lopen totdat eyndelijk 't paert over een riviertje wilde springen, ik van 't selve afviel en in 't water nederstorten op steen en klippen, die in de rivier waren, waeruyt ik van de Mooren weder wierd uytgevist en weder als voren op 't paert geset tot 5 a 6 reysen toe, totdat ik eyndelijk magteloos wiert om op 't paert langer te zitten, doen nog geslagen, geschopt en verder mishandelt, tot ik uyt de patroon zijn gesigt was. Toen wierd ik gebragt van zijn dienaers in 't nagtlogement van de Kristenslaven, waerin sig bevond een Franse slaaf, die daer een herbergier in was, die groote compassie en ontferminge over mijn hadde om mijn

28-Jarige slaverny 23

in mijn droevige staedt hulp en verquikking toe te brengen, ten welke eynden hij mijn gantsche lighaem met brandewijnige doeken belijde en met een partij oude lappen toedekte, sodat ik die nagt braef sweete en 's morgens mijn veel beter bevond, waervoor ik die Fransman dikwils heb bedankt.

Alle dese rampen en tegenspoeden wierden nog verswaert door 't vertrek van mijn schipper, waerbij ik veel heul en troost had in mijn droefheyt en ook dikwils en meenigmael als maer gelegentheyt had, hem mijn noot en verlegentheyt te kennen gaf en ook telkens na zijn swak vermogen heul en troost van hem ontving, alschoon hij selve wel troost en ondersteuning van noden had,

24 Verhaal van een

waerom zijn vertrek voor mijn te smertelijk was, terwijl van sulck een goet vrint, ja vader mogt hem wel noemen, moest scheyde om na alle gedagten hem in 't lant der levendige nooyt weder te sien. Dit was in 't jaer 1719.

's Morgens weder bij mijn patroon ontboden sijnde, moeste als voren agter hem en zijn paert lopen en hem weder eenige dagen gevolgt hebbende, quamen wij bij een van zijn oudste broeders, dewelke van Tafielt quam, die een Kristenslaef hadde medegebragt, welke broeders een samenspraek hebbende en verhaelde dat hij die slaef van zijn broeder in Tafielt hadde gekogt voor een muylesel en een stuk laken, dog klaegde over zijn slaef wegens de on-

28-Jarige slaverny 25

trouwheyt en dieverij, waerop mijn patroon antwoorde dat hij ook een Kristenslaef hadde, die nog jong was, en presenteerde mij om zijn slaef te verruylen, welke ruyling geschiede, derhalve ik van patroon moest veranderen en ook heel veel verbeterde en wert van desen ten eersten gekleet en gereet en bleef soo 14 dagen bij hem. Doen bemerkte ik dat hij van meening was te reysen en landwaart in te trekken, daer hij vandaen gekomen was, namentlijk Tafielt. Ik dat siende nam de vlugt na 't Spaense klooster en klaegde mijn nood aan de paaters dat mijn patroon landwaerd in woude reysen en mij aldaer wilde mede nemen, haer verzoekende of sij mij van dien reys wilden bevrijden, waerop

26 Verhaal van een

de paters haer goede dienst ten mijnen voordeelen aanwenden bij mijn patroon en mij tot een voorpraek verstrekte om mijn van die lange en gevaerlijke reyse in de winter te verschoonen, 't welk van een gewenste uytwerkinge was en waertoe een seker geschenk mede heeft gewerkt, 't welk sij ten mijnen voordeele aan mijn patroon vereerden, daer hij seer mede in zijn schik was en bleef voor die tijt van die reys verschoont, waerop mijn patroon na Tafi let reysde en liet mijn bij de paters blijven, alwaer ik circa een maent verbleef en seer wel getracteert wiert en had insonderheyt veel troost bij een Duynkerker, die daer portier van 't klooster was, terwijl die goet Hollants

28-Jarige slaverny 27

kond spreken en mijn tot groote vertroosting verstrekte. Hier sijnde, wierde een Spanjaert doot gestoken van een andere Spanjaert door ver-raet, welk dood lighaem wiert ge-bragt bij nacht in 't klooster seer bebloet, bij welk doot lighaem 4 brandende kaersen waren geset. Ik onbedagt uytlopende, wert daer-door seer verschrikt, soodat de koors daarvan op 't lijf kreeg agt dagen lang.

Mijn patroon tot Tafi let komende bij zijn vrouwen en haer verhalende dat een jonge Kristenslaef veruyt had voor zijn diefagtige Portugiese slaef en dat hij die had gelaten in 't convent bij de paters tot Mikenes om deselve in 't voorjaer van daer te laten halen, waerop zijn vrouwen sterke

28 Verhaal van een

aensoeken en instantien aen hem deden om hem te bewegen dat hij die jonge Kristenslaef spoedig wilde laten halen, daerop hij aenstonts 3 à 4 muylesels na Mikenes afsond om mijn te laten afhaken en ik van een mantel, een pak kleeren en schoenen wiert besorgt en alsoo de reys na Tafi let moest aannemen. Tafi let is een groote open plaets, daer yder prins zijn paleys heeft, welke prinsen vrij meenigvuldig zijn, terwijl yder soon van den Koning zijn bijzonder paleys hier heeft, welke paleysen ontrent een half mijl van malkander afstaen, soodat dit Tafi let een groote plaets beslaet en alom met dadelbomen is beplant, sodat geen onaengenaem gesicht geeft, maer

28-Jarige slaverny 29

worden seer gequelt door de sandige stof, die soo lastig is dat met sterke Ooste winden naulijks de oogen het kunnen uytstaen, waerom ook de Mooren hier te Tafi let meest alle met sere oogen gequelt zijn. Dese reys was seer moeylijk en met veel ongemak en koude verselt, want moeste reyse door snee en hagel, over klippen en bergen, en moeste bij nacht onder de blauwen hemel vernagten, soodat veel koude moesten uytstaen, ja de koude was soo vehement dat wij onderweeg op de weggen tussen de klippen en gebergten verscheyde malen de kameelen en de menschen dood bevroren vonden leggen, ja dese reys duurde 17 dagen en nagten, soodat ik ook bijna stijf bevro-

30 Verhaal van een

ren was, ja mijn benen waren nage-
noeg dood gevoren, doen ik tot
Tafilet quam.

Mijn patroon verstaende dat ik tot
Tafilet gekomen was in de poorte
van zijn paleys, quam selve in per-
soon om mijn te ontfangen en was
seer verblijt over mijn komst en
nam mij bij de hant en bedekte mij
met de mouw van zijn hemt, 't
welk extra groot en wijt was en soo
bragt hij mij bij zijn opperste vrouw
in haer woonhuys, daer in haer pre-
sentie komende, ligte de mouw van
mij af en ontdekte mij alsoo aen
zijn vrouw, dewelke ik sag omringt
van veel dienstmaegen en swartin-
ne, dewelke ik met verwonderinge
aensag.

Dien avond wierd ik bij haer wel ter
maeltijdt onthaelt, doen wiert ik
aen een negerin

28-Jarige slaverny 31

bevolen om wel op mij te passen en
mij te voorsien met 't nodige on-
derstant. Dese negerin wel op mij
passende en mij van al het nodige
versierende, insonderheyt mijn stijf
bevroren benen veel werk van ma-
kende om die te herstellen, sme-
rende die dikwils met versche boter
en andere sagte middelen, daerbij
gestadig verwarmende, wiert ik in
ontrent 14 dagen weder herstelt en
dewijl ik niet anders hoorde als de
Moorse tael, kon ik in een maand à
2 wel met de negers spreken en
omgaen.

Nu weder van mijn ongemakken
herstelt sijnde, bestelde mijn pa-
troon mij in zijn magasin om toe-
sigt te houden op zijn eetbare wa-
ren, dewijl zijn negerinne wat dief-
agtig waren.

32 Verhaal van een

Hierin sijnde had ik 't redelijk wel
en had geen etengebrek, want nu
moest al het eten door mijn hande
gaen, 't welk ik aen de negerinne
moest geven ten dienste van de
huyshouding om de huyshouding
van mijn patroon van spijs te ver-
sorgen.

Hier mij nu 6 à 7 maenden bevin-
dende, raekte ik in wangunst bij
mijn patroon, omdat ik met de ne-
gerinne aen knikkeren was en bij
ongeluk een knikker voor de pa-
troons benen quam te rollen, 't
welk mijn patroon mij seer qualijk
afnam, seyde of ik hem meende te
goojen, dreygde mij te doorschie-
ten, 't welk door zijn opperste
vrouw wiert belet, die mij met haer
mantel bedekte, welke vrouw mijn
genegen was, omdat ik haer wel
din-

28-Jarige slaverny 33

gen had sien doen, die haer man,
mijn patroon, tegen waren en die
haer in groote ongunst bij haer
man soude gebragt hebben, als die
aen hem ontdekt hadde, welke din-
gen bestonde in tabakroken, dat de
patroon in zijn vrouwen niet konde
dulden, waerom sij mij voor onge-
mak van de snaphaan bevrijden en
door sterk aenstaen van zijn vrouw
in mijn voorige staet als toesiender
op zijn magasin wiert gestelt. Daer
nog 2 maenden toesiender sijnde,
quam mijn patroons suster hem
eens bezoeken, welke dame ik seer
wel beviel wegens mijn goede taal
en dienst, versogt aen mijn patroon
of sij mij mogt hebben om gelt of
andere goederen. Mijn patroon
antwoorden van neen en seyde

34 Verhaal van een

dat hij mij wilde houden om op zijn goederen toesigt te houden, zij met smeeken en bidden aenhoudende, nam haer goude borstplaten en ketting van haer hals ter waerde van 120 ducaten, wierp die mijn patroon toe en seyde ik moet hem hebben, voor welke schenkinge mijn patroon mij aen haer overgaf met conditie dat zij aen mij wel moeste doen, gelijk hij aen mijn gedaen hadden.

Mijn nu onder haer bevindende, most mijn met haer na haer paleys gegeven, waer sij mij na een dag à 3 bij haer ontbood en seyde mij aen dat ik nu Moors moest worden. Ik antwoorde van neen, dat mijn laatste patroon mij sulks nooyt had voorgehouden en ik sulks van haer niet had verwagt

28-Jarige slaverny 35

waarop sij mij seyde dat indien ik Moors wilde worde, soud ik tot be-
looninge een reynegaarts⁹ dogter tot een vrouw hebben, beneffens 't opsig van al haar goederen. Ik antwoorden dat ik een Kristen blijven wilde en mij om geen werelts goet daarvan soude laten aftrekken, waarop sij toornig werdende, mij liet in een donker gevangenhuis opsluyten, 3 etmaal lang sonder iets te nuttigen, dog de Negerinnen, haar dienstmaagden, mij met daadels in stilde versiende, wiert eyn-
delijk uytgelaten, vermits mijn oude patroon haar quam bezoeken, voor welke sij vreesde. Ik mijn oude patroon vernemende, liep met blijdschap hem in 't gemoet, klaagde mijn nood en seyde dat ik genootsaakt worden om Moors te worden.

36 Verhaal van een

Hij nam mij bij de hant en ging met mij bij zijn suster, seyde dat hij mij so niet wou laten handelen en mij niet Moors wou laten worden en woud sij Moren hebben, hij soudse haar geven, woud sij reynegaarde hebben, hij soude haar deselve geven, maar Soewan – so noemde hij mij – moet een Kristen blijven en gaf voor haar goude platen en ketting, die sij voor mij had gegeven, 2 tuynen met dadelboomen en nam mij weder tot zijn slaaf, waarover ik seer verblijd was en ging also weder na zijn paleys te Tafilet om hem weder als voren te dienen, waarover zijn vrouwe seer verblijd waren.

Te Tafilet nog een maand a 2 vertoevende, reysde ik met mijn patroon weder na Mikenes om zijn vader de Coning te besoe-

28-Jarige slaverny 37

ken. Hier een maand a 2 ons op-houdende, ging mijn patroon weder na Tafilet en liet mijn op het versoeck van zijn schrijver te Mikenes blijven om op zijn magasijs toesigt te houden gelijk ik te Tafilet gedaan hadde en most gedurig saat en eetbare waaren na mijn patroon te Tafilet senden, mij wel expresse-
lijk belastende dat, indien ik geen werk in de magasijnen hadde, ik mijn most begeven bij de paters in 't klooster om mij met andere slaven niet te vermengen om also door haar niet verleit te worden. Dit klooster is van veel dienst voor de Kristenslaven en is van den Koning van Spanjen ten dienste van de slaven gebout in den jare 1696, in welke tijt daar omtrent veel Spaanse slaven waren, want omtrent het jaar 1690

38 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 39

is de stad la Rassi door de Moren ingenomen en wierden al de inwoners en soldaten bestaande wel 1770 menschen tot slaven gemaakt, sodat dit klooster is gesticht voor de Spaanse slaven om haar godsdienst daar te oeffenen, waarbij ook een groot hospitaal gebout is om de sieken te onderhouden. Hierin bevinden haar somstijts wel 8, 10 ja wel 12 of 14 paters om de diensten te verrigten en de slaven te verquicken, ja aan al de slaven sonder onderscheyt wiert alle morgens een kleyn broodje uytgedeelt tot haar bestaan, die 't maar quamen afhalen, sodat de Koning van Spanje met het stigten van dit klooster veel dienst aan de Kristenslaven heeft gedaan, omdat se daar veel heul en troost vinden en ook

door middel van dese paters overal heen konde brieven krijgen en vandaar weder terug uyt alle kristenlanden, omdat de paters dikwils na Spanjen af en aanreysden en ook wel Spaanse slaven door haar syn gelost.

Hier in dese staat had ik 't redelijk wel en had geen etengebrek, moest in 't jaar tweemaal rekening doen aan mijn patroon, van mijn ontfang en uytgaven, dewijl hij dan overquam om mijn rekening af te eyschen en meteen zijn vader de Koning te sien. Hier in dese staat mij bij de 11 jaar bevindende, quam mijn patroon genaamt Moe-lymoe Toekil Billa tot mijn grote droefheyt te overlijden en sedert mijn ongemakken verswaart siende. Hierna pretendeerde mijn patroons broeder regt op mij te

40 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 41

hebben en nam mij na hem. Dit gebeurde net op een tijt dat de oude Koning siek was, die wel 40 dagen siek geweest was en was onder-tussen in dienst van dese broeder. Hier so een week a 4 in zijn dienst geweest hebbende en de Koning nu weder gesont sijnde, begaf mij na de Koning en viel voor hem neder, waarop de Koning vroeg wat mijn mankeerde en antwoorde dat mijn patroon overleden was en nu geen andere toevlugt had als bij hem te komen en beval mijn in zijn gunste als aan een vader. Daarop stelde hij mijn aanstonts onder een capoen¹⁰ in een magazijn van am-munitie.

Hierover de Konings soon, die mij na sig had genomen, doe mijn patroon overleden was, toornig sijnde, leyde alle liste

aan om mij te bekomen, waarom ik mij een dag a drie most verbergen. Hier in dit ammunitiemagasiijn mij ontrent een jaar onthoudende, quam de Koning te overlijden, genaamt Moly Jesmayn,¹¹ en wiert de oudste soon Koning in zijn plaatse, genaamt Moly Hammet Dehbie,¹² terwijl ik nog al in 't magazijn most dienen. Dese soon regeerde een jaar en een dag, doen wiert hij wegens dronkenschap, 't welk een grote sonde en misbedrijf tegen haar wet was, afgeset en in boeyens geslooten, dreygde hem de oogen uyt te graven, dog kreeg pardon en wiert geboeyt na Tafielt gesonden voor onbequam en wiert een ander broeder, genaamt Moly Abde-melk¹³ Koning in zijn plaats, welke

42 Verhaal van een

Koning met veel liefde van de Moren wiert ontfangen. Desen Koning omtrent 11 maanden geregeert hebbende, wert de voornoemde dronken Koning door geweld Koning in zijn plaatse, in welk tumult veel bloet wiert gestort en op een dag 66 Kristenslaven omquamen, in welke tijd ik ook gewont raakte. Doen most ik mijn magasin verlaten en benefens alle Kristenslaven aan 's Konings werk, als muuren afbreken, kalkovens branden, steen sagen en klooven, klippen laten sp[r]ingen, aarde dragen, muuren stampen en veel andere moeyelijk werk meer en kregen 's daags een pont gerstenbrood en rivierwater te drinken, 't welk voor ons een moeilijke tijt was, want hadden veel swaar werk en weynig eten.

28-Jarige slaverny 43

Hier most ik 4 jaar blijven, doen wiert ik gesonden na 's Konings Bassi¹⁴ om aan zijn poort wagt te houden. Hier so 13 a 14 maanden geweest sijnde, quam de Bassi zig zelfs te vergeven. Dien doctoer, welke het vergif van quam, worde levendig in een ijsere kouw¹⁵ op de stadsmuuren geset tot een spektakel.

Doen most ik aan 's Konings poort voor 't paleys de vullishokke schoonhouden en 't selve met korven op 't hoofd dragen buyten de stadsmuuren, waartoe wij met ons 12 slaven waren.

Daarop wierden alle Kristenslaven, omtrent 400 in 't getal, gesonden 3 mijlen buyten de stad Mikenes na 't Konings somerpaleys om aldaar een gragt om te graven. Hieraan 4 maan-

44 Verhaal van een

den arbeydende, storven van de ongemene hetten 90 Kristenslaven en ik verviel mede in een harde siekte, wel 3 maenden lang, welke siekte verselt was met de koors en roodeloop. Van dese siekte weder herstelt sijnde, moest ik onder commande van een capoen om op zijn saet en paerden toesigt te houden, totdat de Koning weder wiert verjaegt en de negers¹⁶ de regering in handen kregen, waerop wij alle na de zee-kant wierden gesonden na Mamoo-re¹⁷ om onse vrijdom aldaer te verkrijgen. Wij waren met ons 28 slaven onder de Hollantse vlag genomen. Dit was 't jaer 1738.

't Is niet uyt te drukken met wat blijtschap wij na de zeekant op kamelen gevoert wier-

28-Jarige slaverny 45

den, meenden doen in vrijheyt gestelt te worden en alsoo na ons vaderlant over te reysen. Maer dewijl op groote blijdschap dikwils groote droefheyt komt te volgen, so is het doen ook met ons geweest, want te Mamora gekomen sijnde, verstonden wel haest dat de negers weder een ander Koning hadden verkoren, vreesde wij al dat onse vrijheyt belet soude worden, dewijl de negers seyde dat sij nu voor ons geen gelt durfde nemen, dat de nieuwe Koning 't weder van haer souden afeyschen, maer indien de capiteyn, die ons soude afhalen en waerna wij met ongedult verlangde, kruyt en loot wilde geven, datse dan ons soude laten passeren. Dit was 't eerste dat ik de zee be-

46 Verhaal van een

schoude sedert dat ik in Barbarijen gekomen was. Eyndelijk de capiteyn komende, verstaende dat wij slaven om geen gelt te koop waren, maer om kruyt. De capiteyn seyde hij wel sulks hadde om haer tegens de vijanden te verweren, maer soveel tot lossing van al die slaven niet overig had, nog geen ordre om de slaven voor kruyt te lossen, maer hij wilde na Gibraltar seylen om zijn gelt aen kruyt te verruylen, dog vermits den oorlog, was 't selve te Gibraltar seer duur en onkoopbaer, sodat wij niet gelost konde worden. Nu hadden wij voorgenomen dat wij soude sien onse vrijheyte bekomen en vlugte bij nacht met een Moorse bood na het oorlogschip, maer so ras sij hoor-

28-Jarige slaverny 47

den dat de capiteyn geen kruyt hadden, slooten ons aenstonts op in 't Kristen slaephuys. Onder dies quam de nieuw verkoren Koning van Tafieta na Mikenes na zijn paleys, vraegden op de weg waer de Kristenslaven bleven die altijd de nieuw verkooren Koning mede op den weg verselden, als sij na haer hof quamen te Mikenes en wel op haer goederen, die sij medebragten op den weg passen mosten, waerop aen den Koning wiert geantwoort dat die na Mamore aen de zeekant getrokken waren om aldaer haer vrijheyte verkrijgen en also na haer vaderlant over te gaen, waerop de Koning antwoorden en bevel gaf van direkt eenige negers na Mamore te reysen en sien of wij Kristenslaven al ver-

48 Verhaal van een

trokken waren en indien niet, sij ons alle weder soude medebrengen om hem weder tot slaven te sijn, dat ook inderhaest geschieden, want quamen 8 a 10 negers op muylen om ons vandaer af te halen en wierden bij die nieuwe verkoren Koning weder te Mikenes gebragt en also wiert ons groote blijdschap met een grote droefheyt agtervolgt. Doen lag alle hoop ter neder, ja doen dagte ik dat ik nooyt de paden in mijn vaderlant, daer ik al 23 jaeren so na gereykha[1]st hadde, betreden soud en derhalven mijn vrinden en bekenden, daer ik so na verlangde, in 't land der levendigen niet meer soud sien, maer dat ik nu in Morenland soude moeten blijven totdat ik door de dood

28-Jarige slaverny 49

ontbonden soud worden, ja alle hoope van verlossinge daerom ik den Heere so dikwils in duystere en eensame plaetse had aengebeden of hij tog middelen tot deselve beraemen wilden, scheen verloren te wesen en voor mijn niet anders als een altoos durende slavernij te sullen wesen, sijnde dan weder genootsaekt om voor slaaf onder den Koning der Mooren te dienen. Wanneer wij nu weder van Mamore tot Mikenes gekomen waren, wierden doen weder als slaven voor den Koning gestelt en stelde hij ons doen weder yder aen sijn werk, mij stelde hij in sijn thuyne aen 't wieden en eenige slaven beneffens mij. Hier nu omtrent 4 weken wesende, kreeg ik een geswel aen 't been, sodat ik in

50 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 51

't hospitaal mij most houden. In dien tijd reysde onse Koning lantwaert in naer de vijanden, daermede hij in oorlog was om die te verslaen. Bij sijn afwesentheyte nam sijn broeder de regeering als Koning waer. Dese broeder casseerde¹⁸ de portier van 's Konings thuyn, omdat hij negerinne in den thuyn had laten passeeren om in deselve te wieden, dat gants tegens 't gebod des Konings was. Hierom de broeder des Konings vroegde na mijn, die Christen die hier in dese thuyn heeft geweest. De andere slaven antwoorden hem dat ik wegens een geswel aen 't been in 't hospitaal te genesen lag, daerop hij antwoorden dat so ras ik genesen was, ik als portier aen 's Konings thuyn most dienen.

Hier eenigen tijt aen 's Konings poort gedient hebbende, quam de Koning van den oorlog terug, dewelke een weynig gequest sijnde, hielt hem een week a 3 in sijn paleys, doen mijn onverwagt overvallende dat ik aen de poort schrobde, klopte hij aen deselve. Ik hoorde dat het de Koning was, deet alles van mijn af en deet aenstonts de poort open en seyden tot mij 'Kefferbille', dat is 'Mensch sonder geloof', moet ik self komen kloppen. 'Henni rasik', dat is 'Hout u hoofd omlaeg', haelde sijn swaert uyt, sloeg mij met deselve in 't hoofd en gelaste mij van hem af te gaen, gelijk ik deede en ging over een waterloop sitten om 't te laten bloede. Solang hij een pijp

52 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 53

rookte en most hem nog bedanken dat hij mij 't leven gespaert hadde en worde de wond met een silvere naelt digt genayt en was gelukkig in een week a 5 weder herstelt. Behalven dit ben ik dikwils opgegooyt van 4 a 5 Moren, ja van de Koning selfs tot 5 a 6 mael agtereen tot de gront geslagen, getrapt, van een Moor of 4 ook met sweepen in 't aengesigt geslagen, sodat mijn lichaem dikwils is geweest of 't selve gerabraekt was, ja 't is niet uyt te drukken wat ik al uytgestaen en geleden hebben. En hadden wel gedacht dat geen mensch 't konnen lijdén, daerom ik moet seggen dat de Heere mij wonderlijk gesterkt heeft. Hier nu ruym een jaer portier geweest sijnde, ontmoeten

mij aen de poort eenige Christenen en wel Hollantsche slaven, die aen mijn vroegde of ik een Hollander was. Ik antwoorden van ja en wel uyt Swaag van geboorten. De schipper mij antwoorde dat hij van Oosterleek was¹⁹ en met sijn volk, die meest alle uyt de omleggende plaetsen quamen, alsmede één uyt Swaag geboren, met een fluytschip genaemt de Bonte Hont, welke schip te Hoorn thuyschoorden, den 2 mey deses jaers 1739 van de Saleese roovers genomen en tot slaven gemaakt waren, waerom sij bitter weenden, temeer als sij verstonden dat ik er 24 jaren geweest en so weynig apparentie van verlossing te wagten was. 't Is wel waer dat ik dese arme menschen met deernis

54 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 55

en droevige oogen aensag, omdat haer so een droevig ongeval was overgekomen, maer 't is ook wel waer dat dese komst van dit volk mij veel genoeg en verquikking bijsetten, vermits ik nu met haer van mijn geboorteplaets en van veele andere dingen konden spreken, daer ik soveel na verlangt hadden. Dit volk wierden mede in den thuyt gesonden voor eenigen tijt en naderhand den eene hier, de ander daer verdeelt.

Nadat ik nog 2 jaeren aen 's Konings poort had opgepast, moeste ik op 's Konings hoenderen, eynden, kalkoenen, konijnen etc. toesigt houden en moest alle dagen rekening doen van deselve. Hier nu ruym 1 jaer op gepast hebbende, wiert

ik gesonden in een smeedery om snaphanen te booren. Hier nu mede ruym een jaer geweest sijnde, hoorde wij de blijde tijding dat onse verlossing nabij was en dat de Koning briefwisseling hielt met zijn schoonvader, de Bassi van Tanger, over de koop van de Hollantse slaven, sodat wij alle de Kristenslaven die onder de Hollantse vlag genomen waren voor de Koning wierden ontboden en alle op een rey gestelt sijnde, ontboot de Koning een Christen smit, die mede snaphanen voor hem maekte en seyden hem dat hij most eenige slaven van ons uyt kiezen, die hij dagt dienstig te wesen om hem te helpen werken en bij hem te blijven en die bij hem te houden.

56 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 57

Hier nu was hoop en vrees op de hoogste top geklommen. Wij waren hier 19 slaven, daeruyt wilde de Koning dat de smit 5 Kristenslaven soude kiezen om bij hem te blijven en hem te helpen werken, sodat diegeen op wien de verkiesing hier nu viel, wel rekening kont maken dat al zijn leven in slavernij soud moeten blijven. Hier nu wierde veele tranen gestort en elk was in de uysterste hoop en vrees op wien de verkiesing soud vallen, dog de smit weygerde de verkiesing te doen en versogt vrindelijk daervan verschoont te sijn, dat ook waerlijk een wijze en voorsigtige keuse van de smit was, want soude hij sijn liefste vrienden kiezen, dan soud hij sijn liefste vrienden tot slaven maken,

soude hij sijn vijanden kiezen, dan most hij daer altijt bij blijven en hij soude voor de oorsaek van haer slavernij gehouden worden.

Dog tot eenige troost van diegene die blijven moeste, seyde de Koning dat als hij de penningen had ontfangen voor degene die nu gelost wierden, dan soude hij ook dese laten gaen, dat nog tot veel vertroosting verstrekte.

Dese smit versogt hiervan verschoont te sijn en of de Koning sulks selfs wilde doen, waerop de Koning mij benefens nog 13 anderen perdonneerde. Doen nog 8 dagen te Mikenes ons ophoudende, vermits 't slegte weer, wierden wij alle op muylesels gevoert na Tetuan, daer wij 21 dagen seer moeyelijk over reysden

58 Verhaal van een

door hagel en sneeuw,²⁰ quamen eyndelijk te Tetuan om aldaer het oorlogschip af te wagten, dat ons soude afhalen. Hier nu 3 maenden en 5 dagen geweest sijnde, quam 's lands oorlogschip 'de Brak', capiteyn Martinus Meytens, om ons uyt onse slavernij te verlossen. Nog een weynig tijts op 't schip sijnde, alwaer ik de eerste mael mijns levens geschoren wiert en gekruyst hebbende, ontvingen nog 4 Kristenslaven te Tangier, sijnde doen met ons 18 Kristenslaven in vrijheyt gestelt tot ons overgroote blijdschap, nadat ik 28 jaren in slavernij had geweest en ben onder Gods goetheyt den 22 september 1743 behouden in Swaeg t'huys gekomen.

En t'aldereerst in Swaeg bij burgermeester Tade de Jong gebragt

28-Jarige slaverny 59

en vervolgens bij burgermeester Jan Dirksz. Hovenier, die mijn met veel tederheyt en liefde ontvingen en door haer en andere regenten van alle nootsakelijkheden ten eersten door haer liefhebbend medelijden versorgt, waervoor haer ten allen tijden ten hoogsten dankbaer sal blijven.

En kreeg vervolgens van haer berigt dat mijn jongste suster de eenigste van mijn vaders en moeders huysgesin, 't welk bij mijn vertrek uyt 6 personen bestont, nog alleen in 't leven haer bevond en doenmaels haer in persoon bevond ten huysen van burgermeester Dirk Freeksz. in Swaeg. Hoe mijn hertgrondige liefde en genegentheyt doe ontstak om haer te sien en te spreken als de eenigste suster van mijn, die ik nog in 't leven vond,

60 Verhaal van een

ken ik met geen woorden uyt-drukken.

Ik wierd dan in mijn verlangen voldaan en gebragt ten huysen van burgermeester Dirk Freeksz., daer mijn suster haer bevond, beneffens eenige andere vrouwen. Ik daer komende, kende mijn suster niet, maer haer sterk aensiende, voelde ik verandering in mijn bloet en wiert haer soo kenbaer, waerop een ygelijk denken kan wat genoeg en vreugde ik in mijn bevond mijn eenigste suster, daer ik 28 jaren van afgescheyden was geweest, soo te ontmoeten. Dit ken een ygelijk beter denken, als ik hem met woorden ken beschrijven.

Vervolgens ben ik Sondaegs in 't huys des Heeren verschenen om de openbare godsdienst bij te wonen, een geluk en segen

28-Jarige slaverny 61

dat mijn in geen 28 jaren heeft mogen gebeuren, daer de groote God van mijn eeuwiglijk voor gedankt moet zijn en bij welke eerste verschijning in Gods huys door Do. Teerhuys voor mijn gelukkige verlossing uyt mijn droevige slavernij, een zielroerende, hertgrondige en wel gepaste danksegginge is gedaen tot God, tot ontroeringe van veel toehoorders, die daerdoor van vreugde veel tranen storte over 't groot geluk, dat mijn wedervaren is.

Hope nu onder Gods segen so grooten en onverdiende weldaet met een dankbaer hert alle de dagen mijns levens met een godtvrugtigen en dankbaeren wandel te beantwoorden, waertoe ik bidde dat de Heere mijn zijn genade sal verleenen.

Amen.

62 Verhaal van een

Verhaal van eenige bijzonderheden van Barbarijen.

De Mooren hebben in 't gemeen 2, 3 a 4 vrouwen, nadat in staet zijn om te kunnen de kost voor te winnen, de rijke hebben wel 14 a 16 vrouwen, dog dit zijn enkele.

Het gemeen bestaen van de Mooren in lantbouwerij, ambagten en tuynieren, maer zijn in 't algemeen luy en traeg en hebben geen sin aen 't werken en daerom zijn onder haer veel arme menschen, in 't algemeen diefagtig en seer bedriegelijk in 't stuk van koophandel onder malkander, soodat de Mooren in 't algemeen liever van slaven willen gedient worden als van

28-Jarige slaverny 63

haer eygen volk, omdat veel meer vertrouwen op de slaven als op de Moren stellen, 't welk wel de reden is waerom sij soo begeerig na Kristenslaven zijn en sooveel gelt om uytgeven, want als haer eygen volk wel wilde werken en dienen, hadden sij volk genoeg en geen slaven van noden.

Fets²¹ is een kleyne stad, leyt 12 mijlen van Mikenes in een diepe kom, de rivier loopt door de stad heen en staet vol watermolens om koorn mede te malen, welk aldaer alderbest in geheel Barbarijen wert gemalen en na andere plaetsen in Barbarijen gesonden. Dit meel gelt bij ordinaire tijden 8 duyten 't pont en bij mijn vertrek 6 duyten 't pont van 't alderbeste dat daer was,

64 Verhaal van een

soodat hieromtrent een vrugtbaer lant van koorn is en de inwoonders goetkoop kunnen bestaen, sijnde de andere eetwaren na proportie. Dit is de rijkste stat van geheel Barbarijen, daer veel sware koopluyden wonen en veel koopmanschap gedaen wort, reysende hiervan veele met caravanen na Mecha jaerlijks om haer koopmanschap te drijven en het heylig graf van Mahomet te bezoeken, brengende ordinaris met sulken reys een jaer toe.

De stad Tetuan is een stad van groote van gebouwen en omslag nagenoeg als Mikenes en becingelt rontom van meenigte van tuynen met alderhande vrugten voorsien, wordende van veel koopluyden en visschers bewoont.

28-Jarige slaverny 65

Tangier is een kleyne stad vol van menschen, leyt wel in zijn fortificatien, met een groot kasteel voorsien, leyt tegen de zee aen, in 't nauw van de Straet, daer de rovers uytvaren om op de Kristenen te kruysen.

Barbarijen is een groot lant vol woestenijen, klippen en bergen en bosschagien vol ongedierten als van wolven, tijgers, leeuwen etc., waarvan de menschen dikwils werde verslonden, als se niet al te wel op haer hoeden zijn, sodat een ygelijk die daer in 't landt wil reysen, veel voorsigtigheyt moet gebruyken om van dat ongedierte niet beschadigt te worden.

't Landt wort eyl bewoont van de inwoonders, die in

66 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 67

strooyen hutjes wonen, bij 30 a 40 bij malkander, welke dorpen, so het anders dorpen mogen genaemt werden, met palen en distels en doornen sijn omringt om voor 't ongedierte bevrijt te wesen en haer vee daerin te bergen, leggende dese dorpen 3 a 4 mijlen van malkander af.

Deze Barbaren op 't land wonende, generen haer met landtbouwen en veehoederij, makende ook op haer wijze kaes en boter, dog weten deselve niet wel te behandelen.

't Ploegen geschiet omtrent op die manier als hier in Kristenlant, dog sijn ploegen en sayen twemael 's jaers, maer het dorsen van 't koorn behandelen sijn sonderling en op een heel andere manier als hier in Hollant,

eerst maken se een groote platte hoop van 't koorn so het van 't velt komt, omtrent een mans lengte hoog, dan spannen se 6 of 8 ossen, paerden of kamelen of bullen of muylesels naest malkanderen op een regel en jagen dan deselve over 't koorn heen rontom, solang deselve 't koorn platgetrapt hebben aen gruys en dan schoppen sijn 't omhoog en laten het kaf wegwayen en bewaeren het koorn en so behandelten sijn al haer zaed en koorn.

De bewaring van haer saed en koorn geschiet heel anders als hier in Hollant, want daer wij onse saat op solders leggen en 't so bewaren, so hebben sijn daer diepe putten of gaten in de bergen van 18 of 20 voeten diep, die in de steenklip-

68 Verhaal van een

28-Jarige slaverny 69

pen sijn uytgehouden of in de gront op de vlakke velden, daer sijn haer saet in bewaren, kunnende hetselve daerin veel jaren bewaert worden en goet blijven, ja wel 20 of meer jaren.

Op gelijke wijsen bewaren sijn ook haer honing, oly en boter onder de grond in potten, opdat als sijn eens moeten vlugten en van haer vijanden verjaegt worden, haer vrugten evenwel naderhant weder kunnen vinden.

Het karnen van de boter wort op een sonderlinge wijs verrigt in Barbarijen, doende de room van de melk in een schapen- of kalfsvel en blasen dat dan vol wint en binden hetselve digt toe en hangen dat aen twee touwen op en schud-

den en schommelen dan hetselve heen en weer, solang dat het boter geeft en dan halen sijn de boter met handenvol daeruyt.

De thuynen, waerin moes, peulvrugten, wortelen, rapen en andere planten worden aengeteelt, sijn alle met canalen doorgraven, waarin 't water uyt de rivier loopt en alsoo worde de thuynen bewatert en nog moeten al die planten dagelijks bevogtigt en begoten worden of soude anders door de brandende sonnestralen verdorren, waertoe ook veel helpt om 't saet en koorn voor 't verdorren te bewaren [is] een ongemeene sware douw, die in Barbarijen valt, want regent selden in de somermaenden in Barbarijen.

EYNDE.

Noten bij: Beschryvinge van de voornaamste en merkwaardigste voorvallen, welke Jan Dekker in zyn 28-jaarige slaverny in Barbaryen syn overgekomen

- 1 – Nauw van Calais
- 2 – Golf van Biscaje
- 3 – Larache
- 4 – rondhout ter verlenging van een mast
- 5 – sterk gezouten, gedroogde vis
- 6 – Moulay Ismaïl, keizer van Marokko van 1672-1727
- 7 – licht soort speer, lans
- 8 – Tafilalt
- 9 – renegaat, tot de Islam bekeerde christen
- 10 – cunuch
- 11 – Moulay Ismaïl
- 12 – Moulay Ahmed ed-Dehbi
- 13 – Moulay Abdelmalek
- 14 – Bassa, gouverneur
- 15 – kooi
- 16 – de abids (zie inleiding, p. 24)
- 17 – Mamora
- 18 – ontsloeg
- 19 – schipper Pieter de Boer van Oosterleek
- 20 – zie voor een uitgebreidere beschrijving van deze tocht bij Maria ter Meetelen (Inleiding, noot 6)
- 21 – Fes

'Nieuwe wassende gradige paskaart van de Zuyder Zee, strekkende van Amsterdam tot Texel', getekend door Claes de Vries en uitgegeven te Amsterdam door Johannes Loots. Kopergravure, 17e eeuw.
Haarlem. RANH, Provinciale Atlas.

